

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

HANA POŽÁROVÁ

III. ročník – prezenční studium

Obor: Speciální pedagogika pro 2. stupeň ZŠ a SŠ – Český jazyk

KLÍČOVÉ MOTIVY V POHÁDKÁCH OSCARA WILDA

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Vala PhD.

OLOMOUC 2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literatury.

V Olomouci dne 13. 6. 2011

.....

podpis

Děkuji Mgr. Jaroslavu Valovi, Ph.D., za odborné vedení bakalářské práce, poskytování cenných rad a připomínek a materiálových podkladů k práci.

Obsah

ÚVOD.....	5
1 OSCAR WILDE.....	7
1.1 Dílo Oscara Wilda	10
1.2 Pohádky v kontextu díla O. W.	11
2.1 Moderní autorská pohádka	13
2. 2 Specifické rysy Wildových pohádek.....	14
2. 3 Ostatní světoví spisovatelé autorských pohádek	15
3 POHÁDKY A JEJICH MOTIVY	18
3. 1 Motiv, leitmotiv	18
3. 2 Motivy v pohádkách	18
3. 2. 1 Motiv lásky	18
3. 2. 2 Motiv přátelství	22
3. 2. 3 Motiv konfliktu představa/realita	24
3. 2. 4 Motiv náboženství	27
3. 2. 5 Motiv snu.....	29
3. 2. 6 Motiv obětavosti.....	30
3. 2. 7 Motiv sobectví	31
3. 2. 8 Motiv smrti	33
4 DALŠÍ PRVKY V POHÁDKÁCH	36
4.1 Krása a umění	36
4.2 Příroda a exotika	37
4.3 Společnost.....	37
ZÁVĚR	39
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	41
ANOTACE K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI.....	43

Úvod

Se jménem Oscar Wilde jsem se setkala již na střední škole, kde mě nadchla jeho originalita a schopnost odlišovat se od ostatních. Bavily mě důvtip, ironie a moudrost, promítnuté do jeho tvorby. Skrz Wildovo dílo k nám promlouvá sarkastická, bohémská a výstřední osobnost. Vrátila jsem se k němu i na vysoké škole, při jedné hodině, která se týkala interpretací jeho pohádek. Velmi mě zaujalo, že tento výjimečný dramatik se vymykal i v oblasti pohádek a vytvořil řadu autorských pohádek, dodnes aktuálních. Díky Oscaru Wildovi jsem se mohla seznámit s autorskými pohádkami a zabývat se touto oblastí i nadále.

Všechno jsou to originální pohádky, které vypovídají o době, kdy byly vytvořeny, o autorovi, jenž je vytvořil. O jeho fantazii, názorech a schopnostech upoutat čtenáře. Při studiu díla tohoto gentlemana musíme brát v úvahu, jak bylo jeho dílo chápáno v době, kdy žil, a jak jej chápeme dnes my. V době kdy žil, neslavila některá jeho díla (např. Jak je důležité mít Filipa) takový úspěch jako dnes. Bylo to dáno dobou a prostředím, ve kterém žil, ale i jeho povahou. Dnes si dílo tohoto vynikajícího spisovatele užíváme, hledáme v něm moudrost, vtip, možná i ponaučení. Ani chvíli jsem proto neváhala, když se mi naskytla možnost zabývat se tímto autorem a jeho dílem ve své bakalářské práci.

V předkládané práci se tedy zaměřuji na pohádky. Zabývám se, jak už název napovídá, motivy pohádek. Ale nejen motivy jsou mým jediným zájmem, soustředím svoji pozornost na celkový obsah pohádek a jejich interpretaci. Upřesňuji, co vlastně autorská pohádka je. Neopomínám ani životopis Oscara Wilda, charakteristiku jeho díla a postavení pohádek v kontextu jeho díla. Na následujících stránkách se tedy dozvíte především o motivech, které v pohádkách jsou a jak mohou být interpretovány a analyzovány.

V širším kontextu se řadí toto téma do problematiky autorských pohádek a pohádek obecně. Ve světě je Wildovi nejbližší dánský pohádkář Hans Christian Andersen. Dále bych ale mohla jmenovat i další spisovatele autorských pohádek – Carlo Collodi, Lewis Carroll. V české literatuře je sláva jeho autorských pohádek srovnatelná s Janem Werichem nebo Josefem Ladou.

Nejbližší má právě k pohádkám Hanse Christiana Andersena, ze kterého Oscar Wilde vychází. Teorie pohádek je často zpracovávané téma, avšak teorie autorských pohádek je natolik specifická, že se jí zabývá jen malá hrstka literárních kritiků. Proto se s jejím zpracováním příliš často nesetkáme. To bylo také jedním z úskalí mé práce, ale

zároveň i pohonem, který mě stále hnál k tomu pokusit se sama něco vytvořit. Dalším problémem byl nedostatek přeložené literatury o Oscaru Wildovi a pohádkách. Není příliš kvalitních zdrojů o životě Oscara Wilda a především o jeho pohádkách.

Naším cílem bylo vytvořit práci, která by pomocí vlastní interpretace a analýzy shrnula Wildův spisovatelský um v oblasti pohádek. Práce by potom mohla sloužit jako zdroj pro další studenty, jako podklad pro studium literatury pro děti a mládež nebo anglické literatury.

1 Oscar Wilde

Oscar Fingal O'Flahertie Wills Wilde se narodil 16. 10. 1854 v Dublinu do rodiny irského chirurga, lékaře královny Viktorie, sira Williama Wilda a literárně založené matky Jane Francesca Elgee, která publikovala své práce pod pseudonymem „Speranza“. Byla to právě jeho matka, kdo Wilda přivedl k literatuře. Jako zapálená nacionalistka, jež burcovala protibritské hnutí Mladého Irska, malému Wildovi často vyprávěla keltské pověsti a báje. (Procházka, 1996, s. 703 – 704) Vystudoval klasickou filologii na dublinské univerzitě a později i na Oxfordu, kde jej oslovila dekadence Charlese Baudelaira a rozhodující význam pro něj měla estetika Waltera Patera a Johna Ruskina. Pod vlivem Paterových názorů začal pojímat celý život jako umělecký výraz, jako umění žít svobodně, s plnou rozkoší a s plným zbožím krásy. Hledal nové zážitky, zkušenosti. To vše bez ohledu na morálku nebo společenskou etiku. Stříbrný (1987, s. 567) uvádí: *„Když přesídlil do Londýna, s oblibou si vykračoval po Piccadilly jako dandy v sametových kalhotách po kolena, hedvábných punčochách a aksamitovém saku ozdobeném slunečnicí nebo stejné obrovitou exotickou květinou.“*

Dne 29. 5. 1884 se Wilde oženil s Constance Lloydovou, dcerou irského právníka. V té době se živil hlavně přednáškami a r. 1887 se stal redaktorem časopisu Woman's World – Svět ženy. (Procházka, 1996, s. 704) Ale brzy po svatbě se manželství rozpadlo kvůli vztahu Wilda k lordu Alfredu Douglasovi. Wilde se s reakcemi na jejich vztah rozhodl bojovat vskutku literárním způsobem, když poukázal na homofilní sklony velkých osobností minulosti, především na vztah Shakespeara a jeho patrona Southamptona. (Stříbrný, 1987, s. 519) Navíc otec jeho přítele Alfreda roku 1895 vznesl obvinění z homosexuality vůči Wildovi. Ten odpověděl protiútokem a na hlavu Alfredova otce se snesla žaloba pro urážku na cti. Wilde prohrál v obou případech. Soud dal žalobě zapravdu. Wilde mohl utéci, ale přehnané sebevědomí přiživené jeho obrovským literárním úspěchem jej přivedlo až na okraj propasti. Spustil kolotoč soudních procesů za svou nevinu. Byl sebou natolik ohromen, že se rozhodl sám sebe hájit. Po prohraných tahanicích si musel odpykat dva roky ostrého žaláře. (Stříbrný, 1987, s. 567)

Když byl propuštěn po dvou letech z káznice, odešel do Paříže. Kromě pocitu vlastního zklamání měl k tomu hned několik dalších důvodů - zemřela mu matka, děti mu byly odňaty a manželka, která se styděla za manželův osud, si změnila jméno. (b. j., 2009, s. 6) V Paříži žil pod pseudonymem Sebastian Melmoth. Toto jméno si vypůjčil z gotického románu Charlese Maturina s názvem Poutník Melmoth. Z Británie s ním

odešel do Francie i Alfred Douglas, a když utratil zbylý majetek, nechal Wilda v Paříži a odešel. To vše se na Wildovi podepsalo. Nebyl to už pravý Oscar Wilde, nýbrž člověk zlomený kázní a velikou hanbou. Wilde umírá v naprosté chudobě a zapomnění v jednom z pařížských hotelů. Jeho tělo je pochováno na hřbitově Peré Lachaise. (Sladová, 2008, s. 480)

Jak shrnuje Stříbrný (1987, s. 567): „*Předčasná smrt symbolicky uzavřela estétské a dekadentní hnutí z konce století. Vyzněla v tragický paradox: spisovatel, který vystupňoval heslo umění pro umění v pojetí žití jako umění, neuměl se nakonec uhájit svůj vlastní život.*“

Ačkoliv se cítil být rozeným Irem, své literární dílo psal anglicky, případně francouzsky. Po několika básních, jež vyšly pod názvem *Básně* (1881), poprvé zazářil roku 1887 povídkou *Strašidlo cantervillské*. Vysmívá se zde anglické strnulosti a úzkoprsosti stejně tak jako americkému přesvědčení, že za peníze si lze opatřit vše – třeba i strašidlo. Tímto dílkem navíc parodoval historické romány v čele s Otranským zámek Horace Walpolea. *Strašidlo cantervillské* dále vyzdvihuje lidskou lásku a pomáhá překonat strach ze smrti. Z tohoto můžeme usoudit, že již jedno z prvních Oscarových dílek v sobě skrývá mimo povídku vlastní také několik více či méně skrytých významových rovin a vyvyšuje tak Oscarovu tvorbu.

Roku 1888 vzniká další Wildovo dílo. Jde o pohádkové soubory *Šťastný princ a jiné pohádky* (1888) a *Dům granátových jablek* (1891). Romantické, rafinovaně naivní pohádky navazují na koncept tvorby Hanse Christiana Andersena, čerpají z něj dramatické vyprávění vycházející z lidových tradic a v neposlední řadě i melancholii. Poprvé se zde objevuje rys poměrně typický pro Wildovu tvorbu. Nejde o čirý eklecticismus, ale jak bude ještě poukázáno, Wilde se ve své tvorbě rozhodně nevyhýbal přejímání různých motivů a nápadů. (Stříbrný, 1987, s. 568)

Wilde napsal jen jeden román, a to *Obraz Doriana Graye* (1890 časopisecky, 1891 knižně). Pro knižní vydání musel svůj původní text upravit, neboť obsahoval prvky homosexuality. (Stříbrný, 1987, s. 569) Opět zde můžeme najít celou řadu skrytých symbolů, jež později v obměnách používal i ve svých pohádkách. Onen Dorianův portrét není ničím jiným než naším svědomím, které, ať chceme či ne, do sebe zaznamenává každý náš čin a po činech zlých dochází k jeho deformaci, jež se zprvu nemusí navenek na naši tvář vůbec projevit. Wilde však touží po spravedlnosti, a proto nakonec Dorian, ač nechtěně, spáchá sebevraždu a zlo nashromážděné v jeho duši (obraz) vychází na povrch (přenáší se na jeho tvář). *Obraz Doriana Graye* začal brzy sklízet úspěchy pro své

homosexuální narážky, neřestnost a buřičství. Wildova hvězda začala prudce stoupat. (Stříbrný, 1987, s. 569 - 570)

Velké obliby dosáhly Wildovy komedie. Ironie a satira vyhnaly zatuchlost anglického měšťáctví. Částečně eklekticky převzal od Shawa hru *Vdovecké domy* a promítl ji do díla *Ideální manžel* (1895). (Stříbrný, 1987, s. 582) Toto dílo bylo tak úspěšné, že roku 1899 dokonce vyšlo tiskem stejně jako Wildovy další hry. Stříbrný (1987, s. 570) píše: „*Společným rysem jeho her je nedostižná elegance a obratnost zápletek a dialogů, v nichž co chvíli jiskří nové a nové vtipy, slovní hříčky, bonmoty, aforismy a paradoxy.*“ Wildovy hry zasahovaly dožívající viktoriánskou společnost na citlivých místech. Neustálý výsměch a ironie útočily na zatuchlé pořádky a mravy, které nebyly s to odolat Wildovým vrtochům. (Stříbrný, 1987, s. 567)

K velmi úspěšným hrám patřilo také dílko *Jak je důležité míti Filipa* (1895, 1899 tiskem), dodnes hrané a velmi oblíbené u diváků. Autor zde dosáhl divácké obliby možná proto, že hra nezasahuje ani moc vysoko, ani příliš hluboko. Hra končí neuvěřitelným zjištěním, kdy jeden z hrdinů, notorický lhář, zjistí, že celý život mluvil pravdu, aniž o tom věděl. Ve hře upozorňuje mimo jiné i na dvojí metr, kterým se porovnávají mravní prohřešky mužů a žen. (Stříbrný, 1987, s. 571)

Poněkud jiného ražení je Wildova hra *Salomé* (tiskem 1893, premiéra 1896), sepsaná francouzsky. Poetizace smrti, erotičnost spjatá s krutostí byly dostatečnými důvody, aby hru v Anglii zakázali, nicméně Wildův přítel Alfred Douglas ji roku 1894 vydal tiskem s ilustracemi A. Beardsleyho a roku 1905 následovalo její zhudebnění v podání Richarda Strausse. (Stříbrný, 1987, s. 572)

Jenže dva roky po vydání *Salomé* musel Wilde nastoupit do vězení. Zde sepsal zásadní dílo pojednávající o vlastním životě a umění. Práce nazvaná *De Profundis* (tj. *Z hlubin*), určená formou dopisu Alfredu Douglasovi, byla vydána přáteli až v roce 1905. Oscar Wilde zde zevrubně rozebírá své nitro, aby pak mohl zaútočit na pokrytectví anglické smetánky a nesmyslné zákony.

Jako vzpomínku na vězení sepsal svou poslední báseň, *Baladu o žaláři v Readingu* (1889). Balada se s neuvěřitelnou rychlostí rozeběhla po celém světě a jistě k tomu přispěla i brzká smrt jejího autora. Šlo o Wildovo svědectví, vykreslující hrůzy vězení, od zaujatých soudců až po otrlé dozorce, o nichž se anglická vrchnost, ukrytá do vlastní nabubřelosti, neměla nikdy dozvědět. Nicméně přeci jen Wilde dosáhl svého a přispěl ke zlepšení životních podmínek ve vězení. Podářilo se mu rozpoutat bouřlivé reakce lidí, tedy to, v čem vždy vynikal. Poněkud hořce působí fakt, že jeden z největších prostopášníků a

dekadentů, jakým Oscar Wilde bezesporu byl, tak neochvějně bojoval po boku utlačovaných a ponížených lidí, až se sám stal jedním z nich. (Stříbrný, 1987, s. 572 - 573). Toto téma nejlépe vystihuje Wildův výrok: „*Vstoupil jsem do vězení se srdcem z kamene a mysl jsem jenom na své potěšení. Teď, když mé srdce puklo, objevil jsem soucit. Konečně vím, že soucit je největší a nejkrásnější vlastnost na světě – a proto se nemohu hněvat na ty, kteří mne odsoudili, protože bez nich bych se to nikdy nedozvěděl.*“ (Tomský, 2008, s. 20)

1.1 Dílo Oscara Wilda

V díle Oscara Wilda tkví autorův život, osobnost a myšlení. První báseň vydal již v roce 1878, kdy mu bylo 24 let. Byl mladý, cestoval a užíval si života. Později se usadil, ale v psaní a životních rozkoších pokračoval. Díky němu máme dodnes příklad pravého anglického humoru, kritiky společnosti, jedinečnou schopnost ironie a skepse a autorské originality. Čtenáře si tím vším doslova omotává kolem prstu. Ti ho milují, nenávidí, ale málokdy jsou k jeho počínu lhostejní. Vždy v člověku něco svým dílem vyvolává.

O jeho tvorbě se zmiňujeme už v životopise, ale pro přehlednost přidáváme periodicky seřazený seznam jeho literárních prací.

Poezie:

- Ravenna – 1878 (http://www.cmgww.com/historic/wilde/lit_works.htm, vyhledáno 22. 4. 2011)
- Básně (Poems, 1881)
- Balada o žaláři v Readingu (The Ballad of Reading Gaol, 1889)

Próza:

- Strašidlo cantervillské (The Canterville Ghost, 1887)
- Šťastný princ a jiné pohádky (The Happy Prince and other Stories, 1888)
- Portrét pana W. H. (The Portrait of Mr. W. H., 1889)
- Zločin lorda Arthura Savily (Lord Arthur Saville's Crime and other Stories, 1891)
- Intence (Intentions, 1891)
- Obraz Doriana Graye (The Picture of Dorian Graye, 1891)
- Dům granátových jablek (House of Pomegranates, 1891)¹
- Lidská duše za socialismu (The Soul of Man Under Socialism, 1891)

---

¹ Dílo *Dům granátových jablek* je specifické, jelikož se rok jeho vydání v publikacích a na webech liší. Oficiální internetové stránky Oscara Wilda (http://www.cmgww.com/historic/wilde/lit_works.htm, vyhledáno 22. 4. 2011) uvádí rok 1892. V ostatních publikacích je však rok 1891. Upřednostňujeme proto rok 1891, jelikož je jeho výskyt častější. (Stříbrný, 1987, s. 568).

- De Profundis (De Profundis, 1905)

Divadelní hry:

- Věra aneb Nihilistka (Vera, or The Nihilists, 1880)
- Vévodkyně z Padovy (The Duchess of Padua, 1883)
- Vějíř lady Windermérové (Lady Windermere's Fan, 1892)
- Salome (Salomé, 1893)
- Bezvýznamná žena (A Woman of Not Importance, 1893)
- Ideální manžel (An Ideal Husband, 1895)
- Jak je důležité míti Filipa (The Importance of Being Earnest, 1895)

Ostatní:

- Lady Fuckingham (Lady Pokingham, 1879/1880)
(Stříbrný, 1987, s. 567 – 573; Procházka, 1996, s. 704- 707)
- The Decay of Lying (1889)
- Sfinga bez záhady (The Sphinx, 1894)

(http://www.cmgww.com/historic/wilde/lit_works.htm, vyhledáno 22. 4. 2011)

1.2 Pohádky v kontextu díla O. W.

Pohádky se řadí do prózy Oscara Wilda vedle povídek, novel a esejí. Jak už je v úvodu řečeno, autor do svého díla dával vždy kus sebe, to, co ho momentálně ovlivňovalo, jaké měl zrovna období nebo rozpoložení. I pro sepsání pohádek si vybral vhodné okolnosti: „*I vnější okolnosti k jejich vzniku vybízejí – roku 1885 se Wildovi narodil syn Cyril, o rok později druhý syn Vivian. Jako by tedy měl Wilde tu nejvhodnější příležitost psát právě pohádkové texty.*“ (Beran, 1997, s. 6)

Nejdříve byl vydán soubor *Šťastný princ a jiné pohádky* (The Happy Prince and other stories, 1888) a poté svazek pohádek *Dům granátových jablek* (House of Pomegranates, 1891). „*Rané Wildovy prózy, zvláště Šťastný princ, vznikají z několika důležitých zdrojů. Jednak je to spontánní autorovo vyprávěčské umění, schopnost bavit, ale také ostře ironizovat vysokou společnost. Na druhé straně je to tradice romantické a postromantické umělé pohádky, vedle E. T. A. Hoffmanna tu působí především H. Ch. Andersen (např. jeho pohádky Zahradník a panstvo, Sousedé a Kouzelný kufr).*“ (Macura, 1988, s. 375)

První pohádková kniha obsahuje 5 próz - *Šťastný princ, Slavík a růže, Sobecký obr, Oddaný přítel, Jedinečná raketa (Podivuhodná rachejtla)*. Kniha *Šťastný princ a jiné pohádky* byla v českém jazyce vydána roku 1985 *Dvě knihy pohádek* (1904) dále v souborných svazcích *Pohádky* (1922, 1984) a *Pohádky Oscara Wildea* (1995), výbor (1905) a také výbor a adaptace s názvem *Pohádky života* (1924)). Řada jednotlivých pohádkových příběhů se objevila v nerůznějších souborech nebo samostatných vydáních. V druhém pohádkovém souboru jsou pohádky – *Mladý král, Infantčiny narozeniny, Rybář a jeho duše* a *Dítě z hvězdy*. Druhý soubor byl vydán česky souborně jako *Pohádky* (1922, 1984) a *Pohádky Oscara Wildea*, 1995. (Sladová, 2008, s. 480)

Pohádky nejsou pokládány za vrchol autory tvorby, ale jedná se o dílo, které se v zásadě neliší od jiných prací. Pokud se podíváme na celkový kontext autorova díla, zjistíme, že v rámci jeho psaní se svými myšlenkami a náplní neliší od těch ostatních. Je to především ironie a sarkasmus, kritika, symbolismus, odpor ke společenskému řádu a výstřednost. Jen je to vše zaobaleno do milejší podoby, která leckoho dojme až k pláči. Navíc je i zde zakomponováno Wildovo teoretické učení o kráse a umění, jak uvádí Beran: „*Wildův ústřední zájem ve všech zmíněných textech spočívá v uměleckých, či snad lépe estetických otázkách. Je tomu tak i v pohádkách, třebaže tam se krása nejvíce dotýká oblasti mravní, dobra, lásky, ušlechtilosti.*“ (Beran, 1997, s. 6)

Vrchol tvorby Oscara Wilda přišel až po jeho pobytu v readingském žaláři, i přesto jsou tyto pohádkové příběhy stejně vynikající jako jeho dramatická tvorba.

2 Teorie pohádek

„*Nejstarší teorie pohádky je Platónova: že pohádky jsou povídačky chův.*“ (Čapek, 1971, s. 93) Zda má Platón pravdu, nebo nemá, se přít nebudeme, ale jistě nám to nebrání v tom, abychom si probrali další teorie a možnosti výkladu pohádky. Pohádka by se dala definovat různými způsoby, např. Lederbuchová (2002, s. 237) definuje pohádku takto: „*Pohádka je jeden z nejstarších epických žánrů lidové slovesnosti.*“ Další definice může být: „*Pohádky jsou časově a místně neurčené příběhy. Jsou v nich neobyčejná prostředí, bytosti a i děje, většinou končí vítězstvím pravdy a dobra.*“ (<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/pohadka>, vyhledáno 22. 4. 2011). Možná nejvýstižnější charakteristiku pohádky vytvořila D. Mocná (2004, s. 472): „*Zábavný, zpravidla prozaický žánr folklorního původu s fantastickým příběhem.*“ Co musíme předně vědět o pohádce, je fakt, že to není původně literatura, ale vyprávění. Pravá lidová pohádka nevzniká tím, že ji národopisný sběratel zaznamená, nýbrž tím, že ji babička povídá dětem. Skutečná pohádka je tedy pohádka, která je vyprávěná v kruhu posluchačů. Rodí se z potřeby vypravovat a rozkoše poslouchat. Až později vynálezem písma a knihtisku se pohádka dostala na papír a byla svázána do knih a tímto způsobem dál šířena mezi lidmi. Pomalu tak zanikala původní pohádka tradičně slovně podaná. (Čapek, 1971, s. 100 – 101)

K lidové pohádce se později přidala pohádka umělá, jež vytvořila novou, moderní tvář pohádky. Lidová a autorská pohádka – to jsou dvě různá pojetí pohádky. Mluvíme o tom, že tyto dva druhy pohádek vznikaly v odlišné době, jiným způsobem, směřovaly k různým adresátům a měly rozdílné znaky.

2.1 Moderní autorská pohádka

O vzniku, vývoji a samotnému působení autorské pohádky v našich knihovnách by se toho dalo napsat skutečně mnoho. Moderní autorská pohádka je poslední podobou žánru, která má svá specifika. Liší se od sebe už i samotné pojetí světové a české autorské pohádky. Vyvíjely se odděleně, měly různé zástupce a ti svůj osobitý styl. (Lederbuchová, 2002, s. 238)

Autorská pohádka jako žánr se objevuje současně se zvýšeným zájmem o folklor. Její počátky se pojily s nástupem romantismu. Převážnou většinu romantických znaků najdeme v autorské pohádce – exotické kulisy příběhů, iluzorní folklor a občas tragický konec hlavní postavy příběhu. V pohádce se ale vyskytly i konkrétní problémy, které se

pojí s 19. stoletím. Problémy, které souvisely s rozvojem národních států, kdy se vlastenectví promítalo do moderní pohádky – autoři vyjadřovali svůj vztah k vlastnímu národu, zemi a vnímali sociální problematiku. Pohádka byla rovněž částečně využita jako prostředek satiry. Autorská pohádka 20. století dávala důraz na rozlišení dobra a zla v chaosu moderní doby. Mísily se civilní realie s fantaskním, pohádkovým světem. Autoři kladli důraz na fantazii, protože mohla obohatit či napravit náš svět. (Čeňková, 2006, s. 129, 133)

Moderní pohádka je subjektivnější než pohádka lidová. Autorův subjekt se v ní může sám zobrazovat, prostřednictvím pohádky může ke čtenáři promlouvat a předvádět tak svoji osobnost a své názory. Podle Mocné (2004, s. 473) je pohádka „výrazem tvůrčí osobnosti“.

Oproti lidové pohádce je autorská pohádka intencionální, tj. psaná pro děti. Má většinou dětského hrdinu nebo personifikované zvířecí mládě. Blíží se žánru *příběh s dětským hrdinou* z literatury pro děti a mládež. Ne všechny jsou pouze pro děti, autoři moderní pohádky musejí počítat s dvojnásobným adresátem. Jsou jednak psané pro děti, jednak o ně projeví zájem i náročnější, starší čtenáři. Někteří spisovatelé používají velké množství symbolů a jinotajů, a proto jejich knihy mohou být pro děti nejen těžké k pochopení, ale i ke čtení. Díky tomu v nich najdou oblibu starší děti nebo dospělí.

Když mluvíme o motivické stránce autorských pohádek, pohádky neobsahují motivy drastické a erotické. Autoři využívají kouzelné motivy a fantaskní prvky – kouzelné bytosti i věci, které jsou však zbaveny své moci zasahovat do osudu hrdiny. Většinou u nich nalezneme lidské vlastnosti, dovednosti, atd. Téma je pojato často humorně, až parodicky. (Lederbuchová, 2002, s. 238 – 239)

Čas a místo nemusí být specifikováno. Děj se odehrává jak v kouzelných krajích, tak ve městských parcích. Stejně u doby jsou možnosti nepřeborné - pohádky se mohou odehrávat v moderní době plné automobilů, jako v době plné princezen a princů.

Na závěr je důležité opět zmínit a zdůraznit, že opravdu velký podíl na poetice autorské pohádky má její samotný autor. Podle toho tedy následně volí téma, čas, místo, postavy a další věci tak, jak je jim to milé a blízké.

2. 2 Specifické rysy Wildových pohádek

V předchozí kapitole jsou vyjmenovány rysy autorské pohádky, avšak jak je už výše zmíněno, je potřeba brát v potaz i autorovu osobnost, jeho styl a názory. Je důležité zaměřit se přímo na Oscara Wilda a hledat jeho uchopení autorské pohádky.

V jeho pohádkách nevíteží vždy ani dobro, ani zlo. Zlo nebývá potrestáno. Zlo je ale souzeno autorovým výsměchem, ironií a břitkou satirou. Dotýká se i oblasti mravnosti, krásy, ušlechtilosti a lásky. Téměř samozřejmé jsou i reakce na anglickou společnost, která neminula ani pohádky – v pohádce *Oddaný přítel* ji přirovnává ke kalnému rybníku „s hnijícím pokrytectvím a duchaplným vyprávěním společenských frází, v nichž jsou mistrně skryty pravé úmysly.“ (Vaněček, 1959, s. 75)

U Wilda budeme jen těžko hledat nějakou inspiraci folklorem, pohádky jsou tvorbou výlučně literární. Příběhy vypráví básnickým jazykem. Jsou plné symbolů, jinotajů a impresionistických obrazů. (Čeňková, 2006, s. 131) Vytríbený básnický jazyk, myšlenky a obraznosti jsou známkou vysoké vzdělanosti autora.

Poslední rys je zaměřen na pohádky a jejich čtenáře. Je určen především pro dospělé čtenáře, ale jak píše Vaněček (1959, s. 75): „*Naše čtrnáctileté děti jsou několikrát starší a moudřejší, než v tomto věku bývaly děti dřívější generace, mnohem zkušenější a žádostivé umění. Jejich soud a vzdělanost je už tak vysoká, že mohou číst pohádky, v nichž pravda je jen zdánlivě zahalena a jež ve skutečnosti zůstává čistá a nahá jako čerstvě vytasený meč.*“ Proto jsou náročnější pohádky určeny i mládeži.

2. 3 Ostatní světoví spisovatelé autorských pohádek

Oscar Wilde není samozřejmě jediným autorem moderní pohádky. Patří do plejády výrazných spisovatelských osobností. Vůbec prvním průkopníkem autorské pohádky na světovém poli byl **Wilhelm Hauff**, který kromě tří almanachů pohádek (*Karavana – 1826, Šejk z Alexandrie a jeho otroci – 1827, Hospoda ve Špesartu – 1828*) psal i básně, novely a romány. Jeho tvorba je ovlivněna romantismem. V jeho pohádkách najdeme především romantické znaky - inspirace folklorem, důraz na lásku k vlasti, národ, situování děje do exotické krajiny. (Čeňková, 2006, s. 129 – 130)

Za zakladatele autorské pohádky je se samozřejmostí pokládán **Hans Christian Andersen**, dánský prozaik, básník, dramatik a pohádkář. První sešit jeho pohádek s názvem *Křesadlo* vyšel již roku 1835. Do roku 1842 bylo vydáno 6 sešitů, avšak prózy se začaly vzdalovat dobové představě pohádky, proto pro své texty volil raději označení „*pohádky a příběhy*“. Mezi nejznámější patří *Malá mořská víla, Císařovy nové šaty* nebo *Sněhová královna* (Čeňková, 2006, s. 130) H. CH. Andersen má zřejmě k Oscaru Wildovi nejbližší. Jak jsme již v předchozích kapitolách uvedli, Andersen se stal inspirátorem pro

Wildovu tvorbu v oblasti pohádek. Je ovšem nutné uvést na pravou míru, že se Wilde v lecčem odlišoval a dělal si to takzvaně po svém.

Rozdílnost začíná už v jejich původu. Andersen pocházel z chudé rodiny, zatímco Wilde z vážené, bohaté rodiny, kde měl pevné zázemí. Už to dalo každému z nich do začátku jiný naturel a možnosti. Další aspekt odlišnosti – Andersen čerpal z lidových vyprávění, zatímco u Wilda se lidové vyprávění a folklor vytrácel. Poslední rozdílnost, kterou je nutné zmínit - Andersen ve svých pohádkách vyzývá k pochopení, laskavosti, toleranci. Wilde je naopak ironický a skeptický. (Čeňková, 2006, s. 130)

Tyto dva autory zajisté spojuje spousta podobných věcí – Andersen i Wilde si všímají společenských problémů, kladou důraz na náboženské hodnoty, vše okořeně různě velkou dávkou ironie a ne všechny pohádky končí happy endem. Jejich pohádky jsou náročné pro děti. Těm často skutečná pointa uniká nebo zůstane mimo jejich dětské chápání.

Pokusíme se jen stručně srovnat Wildovu pohádku *Oddaný přítel* a Andersenův příběh *Zahradník a panstvo*. Oba příběhy jsou založeny na práci zahradníka, který je spjatý s půdou, miluje prostředí sadů a záhonků. Ovšem v Andersenově případě má zahradník problém zavděčit se královskému panstvu. To z něj dělá namyšleného muže, aniž by ocenilo, co vše dovede vytvořit, jak jejich zahrada vypadá nádherně a jak si ho všichni z okolí váží. Zahradník nakonec skončí dobře, když panstvo docení a nechá ho dělat jeho práci. Chlubí se dál zahradnickovými výtvoři a vše v tomto případě šťastně skončí. U Wildova zahradníka se rovněž jedná o dobrotivého, skvělého pěstitele, jenž se stará o svoji vlastní zahradu s láskou. Má pochopení pro všechny rostlinky, které mají své vrtochy. Jeho dobroty však zneužívá soused, jenž hloupého zahradníka vykořisťuje. Tato hloupost a naivita zahradníka dovede až k vlastní zkáze - smrti. Wilde nám pohádku podává jako příběh, který si na jezírku vyprávějí zvířata, obsahuje spoustu narážek na dobovou společnost. Zde jsme chtěli poukázat na podstatu příběhů o zahradnicích. Ukazuje nám pozitivnější a méně drsný přístup u Andersena, avšak možná pravdivější a reálnější obraz života u Wilda.

Od Andersena se přeneseme k dalším Wildovým kolegům. Světově proslulým se stal **Alan Alexander Milne** a jeho *Medvídek Pú* (1926), **Lewis Carroll** se svými díly *Alenka v kraji divů* (1865) a *Za zrcadlem* (1871). U Carrolla musíme zmínit, že jeho pohádka nese označení nonsensová pohádka – oba příběhy jsou založeny na pravidlech společenských her (kroket, karty, šachy) a přes nejrůznější fantastické nápady a zvraty děje i asociativní spojení drží logickou dějovou linku. Známé věci se absurdně proměňují nebo

zvěčňují. Ožívají zde předměty denního života (šachy, karty) a zvířata dostávají nečekaně zvýrazněné lidské rysy. Typická je rovněž snová realita. (Čeňková, 2006, s. 132)

Ze snů se přesuneme k dalším tvůrcům – **Carlo Colodi**, jenž svou pohádkou *Pinocchiova dobrodružství* (1880) satiricky reaguje na politickou situaci v Itálii, **Pamela Traversová** a její kouzelná, ale přísná *Marry Poppins* (1934) a **Astrid Lindgrenová** s pohádkovými příběhy *Pipi Dlouhá punčocha* (1944) nebo *Karkulín ze střechy* (1955 – 1968). (Čeňková, 2006, s. 132 – 134)

V novějších dobách se odpoutáme od kratšího pohádkového útvaru a dostaneme se k novému – pohádkový román. Zde budeme jmenovat hlavně prózu **Johna Roalda Reuela Tolkiena** – *Hobit aneb Cesta tam a zpátky* (1937). Celosvětově známou je kniha *Malý princ* (1943) od francouzského spisovatele a pilota **Antoineho de Saint-Exupéryho**. Svůj černý humor v této oblasti předvádí **Roald Dahl** s dílem *Karlík a továrna na čokoládu* (1964). V neposlední řadě nesmíme opomenout oblíbenou autorku **Joanne Kathleen Rowlingovou**, která si postavou čarodějnického učně a poté čaroděje *Harryho Pottera* získala řadu oblíbenců, ale i odpůrců. Harry Potter se stal fenoménem a přinutil děti na celém světě vrátit se ke čtení knih. Za což jí náleží velký dík. (Čeňková, 2006, s. 135)

3 Pohádky a jejich motivy

3. 1 Motiv, leitmotiv

Jak uvádí Brukner (1968, s. 184), motiv je „nejjednodušší tematický prvek básně“. Určitě to neplatí pouze pro báseň, ale pro celou literaturu. Lederbuchová (2002, s. 200) definuje motiv jako „základní jednotku tematické výstavby“. Tato jednotka je tematicky dále nedělitelná. Lederbuchová (2002, s. 200) pokračuje: „Významy motivu jsou dále tvořeny výběrem slovní zásoby a kompozičními vztahy v rovině jazykové. Na utváření hlavního tématu a jeho smyslu se význačně podílejí **motivы hlavní**, z nichž je jeden vůdčí – **leitmotiv**. (...) Leitmotiv se v kompozici pro svou důležitost opakuje nebo variuje.“ Když to shrneme, tak v dílech najdeme motivы hlavní a vedlejší. Vedlejší motivы doplňují motivы hlavní. Leitmotiv je potom motiv, který je vybrán z hlavních motivů jako vůdčí.

3. 2 Motivы v pohádkách

Pohádky *Šťastný princ*, *Oddaný přítel*, *Sobecký obr*, *Podivuhodná rachejtla*, *Slavík a růže*, *Mladý král*, *Infantčiny narozeniny*, *Dítě z hvězdy* a *O rybáři a jeho duši* jsou protkány spoustou hlavních i vedlejších motivů. Důležité jsou ty klíčové. Každému z nich je věnována jedna kapitola. Hlavními motivы jsou – láska, přátelství, sobectví, obětavost, náboženství, konflikt reality a představ, motiv snu a konečně smrt. Najdeme ale řadu dalších zajímavých motivů, např. historické události, naivita a vytrvalost atd. Charakteristické pro tyto pohádky je Wildova ironizující, satirická reakce na dobovou společnost.

Výše uvedené motivы jsou vybrány z toho důvodu, jelikož se nejčastěji opakují a celkově z díla nejvíce vynikají. Nehledíme přitom na to, zda motivы určuje děj, nebo hlavní postava. Jde o pestré zkoumání možností, které motiv spisovatelům dává a ukazuje, jak si s nimi autor umí poradit.

3. 2. 1 Motiv lásky

Motiv lásky můžeme najít v jakékoli literatuře pro děti i pro dospělé, v románech, novelách, poezii či v povídkách. Je to zřejmě tím, že láska nás neustále obklopuje.

Od narození jsme v prostředí, které je plné rodičovské lásky, později prožíváme zamilování, šťastnou i nešťastnou lásku, lásku naplněnou, platonickou. V dnešní moderní době se hojně mluví o sebelásce, jež přerůstá v sobectví, narcismus nebo egoismus. To všechno může láska způsobit. Ale jsou to právě lásky šťastné a nešťastné, které se objevují na stránkách knih v různých kvalitách. Domníváme se, že pokud bychom udělali průzkum nejčastějšího motivu v literatuře, pak motiv lásky by vyhrál.

Láska hraje prim i ve Wildových pohádkách. Je vůdčím motivem, který se v silnější i slabší míře objevuje ve všech příbězích. S láskou se v pohádkách setkáme v podobě upřímné čisté lásky, lásky nešťastné, sobecké, rodičovské, milenecké, ale i obyčejné lásky k druhým lidem. Nejčastěji se opakující situací, pojící se s motivem lásky, je pukání srdce, jež značí zklamání v lásce, smutek nebo smrt. Důležitou roli zde hraje příroda, a to především růže (*Slavík a růže, Infantčiny narozeniny* atd.) jako symbol lásky. Jednou je rudá, jednou bílá, ale pokaždé klíčová. Třetí významnou spojitost má Wildova podoba lásky se špatným koncem. V mnoha případech končí smrtí nebo zklamáním. Špatný konec nám objasní Wildův pohled na lásku, kdy říká: „*Každá láska je tragická. (...) Jenom láskou lze vysvětlit život na tomto světě, ať už je to na onom světě jakkoli.*“ (Tomský, 2008, s. 34)

Šťastný princ je první pohádkou, která je protkána motivem lásky. Zde je zcela jasný a jde ruku v ruce s obětováním. Co se ale lásky týče, není zde hlavním hrdinou princ, nýbrž vlaštovka. Jak popisuje Beran (1997, s. 7): „*Láska, kterou prožívá na počátku, je láska sobecká, je to sebeláska, s níž je ochoten lehce se odříci milované rákosové třtiny jenom proto, že ta není jako on – od této lásky pak vlaštováček² dospívá k nejvyššímu druhu všeobjímajícího citu, který vrcholí sebeobětováním.*“ Vlaštovka začne prožívat krásné pocity, když vidí, jaké koná dobré skutky: „*To je zvláštní,*“ podotkla, „*ale hřeje mě u srdce, a přitom téměř mrzne.*“ (Wilde, 2007, s. 9) Přátelská láska těchto dvou bytostí však končí. Vlaštovka umírá princovi u nohou. Princovi z toho puká jeho ocelové srdce, které by nemělo žádný cit prožít, jenomže v pohádce je možné vše.

Pohádka *Slavík a růže* začíná monologem studenta filozofie na lavičce, kde si stýská, že nemůže získat svoji lásku, jelikož nemá rudou růži. Student považuje růži za malichernou, obyčejnou věc, ale ve svém filozofickém zaslepení si neuvědomuje, že život a láska závisí na obyčejných věcech. Studentovu soužení poslouchá slavík, který jeho trápení rozumí: „*Ano, tak má vypadat zamilovaný člověk,*“ řekl slavík. „*Nejradši zpívám*

---

² Překlad vlaštovka/vlaštoveček se různí. V tomto případě byl použit vlaštoveček (Beran, 1997, s. 7), avšak většina překladů mluví o vlaštovce.

o jeho soužení, má radost je jeho bolest. Láska musí být nádherná věc. Mnohem vzácnější než smaragdy a dražší než nejhezčí opály.“ (Wilde, 2007, s. 50) Shání pro studenta růži. Je ochotný pro růži podstoupit největší oběť. „*Bud' šťastný,*“ zvolal slavík. „*Raduj se, dostaneš svou rudou růži! Vykouzlím ji z hudby za měsíční záře a zbarvím ji krví svého srdce. Jediné, co od tebe žádám, je upřímná láska, protože láska je moudřejší než filozofie, ačkoli ta je moudrá, a silnější než moc, ačkoli ta je mocná.* Láska ale není vyslyšena. Profesorova dcera ohrne nad růží nos: „*Bohužel, červená se mi nehodí k šatům,*“ odpověděla, „*a kromě toho mi kancléřův synovec poslal skutečné šperky. Každý ví, že šperky jsou dražší než květiny.*“ Naprostý protiklad k slavíkovu myšlení a chamtivost lidí se zde potvrzuje na úkor lásky. Student tak ztratí o lásku zájem, je z ní znechucen: „*Láska je hloupost,*“ mračil se student cestou domů. „*Není ani z poloviny tak užitečná jako logika, protože vůbec nic nedokazuje, naslibuje člověku vzdušné zámky a nutí ho věřit něčemu, co není pravda. Je zoufale nepraktická, a tudíž v dnešní době nepoužitelná.*“ (Wilde, 2007, s. 52 – 55) Student tímto možná i předpověděl budoucnost lásky, jelikož dnes člověk jen těžko pozná, co je upřímná láska.

U *Sobeckého obra* najdeme obrovu lásku k dětem. Ten si je natolik oblíbí, že se díky tomu zbaví svých špatných vlastností a žije mnohem šťastněji. Objevil lásku k bližnímu, a proto je za to potom náležitě odměněn.

Infantčiny narozeniny obsahují hned tři podoby lásky. Zamilovanost malého ošklivého trpaslíka do infantky, infantčina zahleděnost k sobě samé a králova láska k mrtvé manželce. Infantka sice slaví narozeniny jen jeden den v roce, jako ostatní děti, ale přesto žije v obrovském přepychu a jediné po čem touží, je zájem otce. Otec si stýská po ženě, kterou miloval z celé duše. Byla to jeho životní láska, o kterou přišel. Důvod, proč se nevěnuje infantce, je, že v ní vidí svoji manželku: „*Měla královnino roztomilé nedůtklivé chování, stejně svéhlavě vrtěla hlavou, stejně hrdě křivila nádherné rty, stejně zářivý úsměv, když tu a tam vzhlédla k oknu či nastavila ručku vznešeným španělským kavalírům k políbení.*“ (Wilde, 2007, s. 74) Hlavní je ale láska trpaslíka, jenž je okouzlen malou infantkou natolik, že si ji chce odvést do lesa, podělit se s ní o všechnu krásu světa. „*Ano, vezme ji do lesa a všechno jí ukáže. Půjčí jí své lůžko a sám bude až do setmění hlídat u okna, aby měl jistotu, že ji divá zvěř neublíží a vyzáblí vlci se nepřikradou příliš blízko lesní boudy. Za rozbřesku zatuká na okenice, aby ji probudil, a pak v lese spolu protančí celý den.*“ (Wilde, 2007, s. 83) Trpaslík vnímá malou infantku coby stejně čistou duši, jakou vlastní on sám. Nejspíše doufá v to, že když si ho infantka pozve i na druhé představení, kde jí má zatančit, že ho chce vidět, protože ho také hluboce miluje.

Trpaslíkova zamilovanost v příběhu graduje až do chvíle, kdy si do srdce vměstná opravdu hluboký cit. Stačí mu na to pár hodin. Jeho další setkání s infantkou je však kruté. Než se s ní setká, vidí v komnatě paláce svůj obraz v zrcadle a uvědomí si, že infantka se nezamilovala, ale že se mu svým smíchem vysmívala. Puká mu srdce a necitlivá infantka, která nedosáhne svého, to zhodnotí slovy: „*Pro příště si nepřejí, aby ti, kteří mě přijdou bavit, vůbec srdce měli.*“ (Wilde, 2007, s. 89)

V pohádce *Dítě z hvězdy* jsme svědky jak sebelásky, tak i lásky k rodičům a druhým lidem. Hrdinou pohádky je krásný chlapec, který přežil jen díky obyčejnému řemeslníkovi. Je ale zahleděný sám do sebe, okouzlen vlastní krásou. K druhým je krutý, zlý. Slovo láska chlapci nic neříká. Vyhrocená chvíle na sebe nedá dlouho čekat – chlapec krutě urazí svoji matku, je zohaven a až v této chvíli si uvědomí, co vše provedl. Probudí se v něm svědomí, do této chvíle spící tvrdým spánkem, a uvědomí si, že by si měl své matky vážit. V pohádce se láska pojí s úctou, která přímo souvisí s rodiči. Wilde nám v několika stránkách klade na duši jednu obyčejnou, leč opomíjenou myšlenku spojenou s mezilidskými vztahy - „jak ty ke mně, tak já k tobě“. Chlapec nakonec dojde spasení a může se matce omluvit. Setká se i s otcem a stane se z něj panovník laskavý a šlechetný.

O rybáři a jeho duši je snad jediný příklad naplněné milenecké lásky, která ovšem skončí špatně. Mladý rybář se zamiluje do mořské panny. Aby s ní mohl žít pod mořskou hladinou, musí podstoupit velkou oběť – zbavit se své duše. Povede se mu to, ačkoliv cesta k cíli byla trnitá. Musel přelstít čarodějnici a poté odolat nářkům své duše, která s ním chtěla zůstat. Jednou za rok ho duše volá a vypráví mu, co viděla ve světě. Rybář ji ale odmítne se slovy: „*Láska je cennější než všechny poklady světa a moje malá mořská panna mě miluje.*“ (Wilde, 2007, s. 131) Důležité je zmínit, že rybář si ponechal své srdce a duše proto bloudí po světě sama. Rybář se po třetím roce života pod vodou nechá přemluvit od duše k cestě za tanečnicí a to se mu stane osudným. Duše ho navádí ke krutostem. Rybář je nechce konat a nechápe, proč se to děje. Duše mu to osvětlí: „*Když jsi mě vyhnal do světa, nedal jsi mi srdce. Proto jsem přičichla ke zlu a zalíbilo se mi.*“ (Wilde, 2007, s. 135) Rybář ze zoufalství pláče. Přestane se svojí duší komunikovat, a když se jí nemůže podruhé zbavit, odejde alespoň k moři a každý den volá mořskou pannu. Ta se neukáže. Dlouho ho duše přemlouvá k odchodu, k jinému životu, až zjistí, že je to marné. Chce vstoupit do jeho srdce, ale to je obehnáno hradbou lásky a není tam pro ni místo. V té chvíli vydá moře podivný zvuk a mrtvá panna vyplave na břeh. Rybář padne k mrtvému tělu v nářkách. Moře se chce pomstít za její smrt. On se ale nebrání, o vše přišel a chce

zahynout i s pannou. „*Láska je větší než moudrost, vzácnější než bohatství a krásnější než štíhlé nohy lidské dcery. Oheň ji nezničí, voda neuhasí. Volal jsem tě za soumraku, tys nepřišla. I měsíc slyšel tvé jméno, ale tys nepřišla. Zrádně jsem tě opustil a sám sebe tím zranil. Ale láska k tobě mě nikdy neopustila, tak silná a stálá. Nikdy jsem se jí nezřekl, i když jsem okusil dobré i zlé. Teď jsi mrtvá a já zemřu s tebou.*“ (Wilde, 2007, s. 139) Shakespeareovská tragická láska, kdy milenci umírají v náručí, a celý svět se na toto neštěstí dívá, zřejmě Wilda ovlivnila.

3. 2. 2 Motiv přátelství

Přátelství je mnohdy stejně důležité jako láska. Ve Wildových pohádkách najde i tento motiv klíčové zastoupení. Neobjevuje se tak často jako motiv lásky, ale v řadě případů se dá spekulovat, do jaké míry se jedná o přátelství a kdy už je to jistý druh lásky. Na toto téma můžeme vést debaty, např. u pohádky *Šťastný princ*. V ní není zcela jasné, zda se princ stal po koketním rákosu další láskou malé vlaštovky, nebo to bylo jen pravé oddané přátelství.

Jasný příklad motivu přátelství reprezentuje pohádka *Oddaný přítel*, kde již samotný název vypovídá o tom, že budeme číst příběh o přátelství. Vše začíná na kalném rybníčku, kde ondatra, velmi sobecká bytost, polemizuje o tom, co je přátelství. Poučuje další zvířata o životě, kterým vládne přátelství. Oni jí oponují nebo jsou k ní v případě kachní matky lhostejní. Konopka, která ondatru poslouchá, se rozhodne povídat jí příběh o přátelství s ponaučením. Zde si můžeme všimnout, jak Wilde šibalsky využil bajku. Je tím myšleno to, že klasická bajka má poučit lidi prostřednictvím nějakého příběhu se zvířecími hrdiny. Wilde si to ale podle svého převedl a zvířata teď vyprávějí příběhy s ponaučením o lidech.

Příběh, který konopka vypráví, není o ondatře, jak by si ona představovala, ale je o zahradníku Janovi, který je výjimečný pro své laskavé srdce, dobrosrdečnost a spoutanost se svojí zahradou. V několika podobnostech ho můžeme porovnat s českým Honzou. Mají společné povahové vlastnosti – laskavost, obětavost a notnou dávku naivity. Český Honza však většinou dosáhne života v paláci a ve finále je to nejchytřejší člověk mezi všemi, jenže Wildův Jan na svoji naivitu hořce doplatí. (Vaněček, 1959, s. 74) Jan má oddaného přítele, kterým není nikdo jiný než bohatý, chamtivý mlynář. Jeníka navštěvuje v jeho zahradě a nikdy si nezapomene vzít nůši na květiny nebo koš na ovoce. Záleží na ročním období. Pouze v zimě ho nenavštěvuje. Důvod je zcela jasný – „*Nevidím žádný*

smysl v návštěvách, dokud leží sníh,“ vysvětloval mlynář své ženě, „*lidem, kterým se nevede dobře, je lepší nechat být, nežli je uvádět do rozpaků návštěvami. Tak jedná opravdový přítel, a jsem si jist, že je to tak správné. Počkám do jara, pak za ním zajdu a on mi natrhá koš prvosenek. To ho potěší.*“ (Wilde, 2007, s. 25) Wilde zřejmě chtěl poukázat na falešnost lidí, na jejich zaslepení vlastním moudrem, chamtivostí, lakotou a sobeckostí v protikladu s čistým a přihlouplým Honzíkem. Jediný, kdo se Honzíka zastane, je mlynářův malý synek, jenž ještě není zkažený otcovým vlivem. Je ale slabý a sám mu pomoci nedokáže. Mlynář se na něj oboří a vysvětluje mu další ze zásad přátelství: „*Kdyby k nám Jan přišel a viděl oheň v krbu, dobrou večeři a tlustý soudek červeného vína, jistě by se ho chopila závist. A závist je nejhorší věc na světě a ničí lidský charakter. A já nedovolím, aby si Jeník zničil charakter. Jsem jeho nejlepší přítel, dohlédnu na něj a uchráním ho od všeho pokušení. Kromě toho kdyby k nám přišel, určitě mě bude žádat o mouku na dluh a to bych musel odmítnout. Mouka je jedna věc a přátelství druhá a není dobré je míchat dohromady.*“ (Wilde, 2007, s. 26)

Je to aktuální ukázka dnešní doby, kdy je spousta přátelství založena na tom, že jeden k druhému vzhlíží jako k silné osobnosti, nechá se jím vést, poslouchá, co ten druhý povídá, co si o čem myslí. V první řadě ale samozřejmě myslí na přítelovo dobro! Postupně to přijme závislý jedinec za své a jeho „přítel“ se stane jeho vzorem, i když si nevšimne, že ho tento vzor silně vykořisťuje. Nedá na rady druhých, naopak je považuje za hloupé a závistivé. Potom se často stane, že když zaslepený a závislý přítel neprocitne, je už pozdě a dopadne to s ním špatně.

Jeník mlynáře obdivuje i nadále, ačkoli ho celou zimu nenavštívil. Mlynář umí krásně mluvit o přátelství a Jeník by to taky chtěl někdy umět. Po zimě se Jeník dál nechá využít, ačkoli potřebuje vykoupit věci, které musel v zimě zastavit, aby měl na dříví. Přesto dá mlynáři svoji úrodu, opravuje mu střechu a slouží mu jako otrok. Stále si toho nevšimne, a pokud jen naznačí, že by chtěl dělat na zahradě, mlynář ho smete nějakým výrokem o přátelství. Dokonce nařkne Jeníka ze sobeckosti. Vše vyvrcholí ve chvíli, kdy mlynář potřebuje dojet pro lékaře, a v bouřce se mu nechce. Cloumá s ním strach, a tak požádá Jeníka. Ten mu vyhoví. Bez lucerny se ale neorientoval na cestě a ráno našli jeho mrtvé tělo v jezírku. Mlynář na jeho pohřbu rokuje o jejich přátelství, a nakonec dojde k tomu, že byl Jeník pokrytec, který si u mlynáře nevzal jeho starý trakař a ten se mu tam teď válí. Šlechtnost se prostě nevyplácí.

Ondatra si samozřejmě z ponaučení nic nevezme. Celou dobu sympatizuje s mlynářem. Jeho osobnost se jí líbí. Po skončení vyprávění kriticky zaječí a odplave.

Wilde je v této pohádce neskutečně ironický a kritický. Udělal z Jana takového hlupáka, že člověk ho snad nemůže ani politovat a spíše by měl zatleskat mlynáři, jak ohromně všechny situace dokázal obrátit ve svůj prospěch. Pohádka je obrázkem autorova vidění společnosti, když ji zasadil do rybníka, kde žije sobecká a panovačná ondatra a její „poddaní“. Je zřejmé, že autor má osobitý názor na přátelství bohatých a chudých. Celý příběh Wilde vyhnal do absurdity, jež se stupňuje a vyzní jako obrovský Wildův výsměch.

3. 2. 3 Motiv konfliktu představa/realita

V pohádkách se hrdinové často dostanou do situace, kdy zjistí, že jejich pohled na svět zcela nesouhlasí s tím, jak svět ve skutečnosti funguje. Po procitnutí jsou rozčarovaní a většinou nevědí, jak si poradit. Někdy se stane, že se z představy o životě a světě neprobudí a žijí v ní dál.

Ve *Šťastném princ* nalezneme tento motiv přímo v postavě prince, který za svého života žil v přepychovém paláci Kratochvíle, kde vše kolem něj bylo krásné, rozkošné a on prožíval jen pocity štěstí a krásy. Teprve v době, kdy stojí na podstavci, zjistí, že žil ve světě splněných snů a nevěděl, že svět za hradbami paláce je velmi krutý a nelítostný. Tím se přesune do reality života. Až tam pocítí, co znamená pláč, smutek a neštěstí. Sám o tom vypráví vlaštovce takto: „*Celé dny jsem si se svými společníky hrál v zahradě a po večerech jsem kraloval tanci ve velkém sále. Zahrada byla obehnána vysokou zdí, ale já se nikdy neptal, co je za ní. Všechno kolem mne bylo tak krásné! Dvořané mi přezdívali Šťastný princ a šťastný jsem skutečně byl, pokud rozkoš znamená štěstí. Tak jsem žil a tak jsem zemřel. A teď, když jsem mrtvý, mě postavili dost vysoko, abych viděl všechnu škaradost a bídu svého města, a ačkoli mám srdce z olova, nemohu se ubránit pláči.*“ (Wilde, 2007, s. 7) Když se nad tím zamyslíme, docházíme k závěru, že samotný název *Šťastný princ* není zcela pravdivý, neboť princ v pohádce vystupuje jako nešťastná postava.

Slavík a růže je dalším reprezentantem motivu představ a reality. Nezkoušený slavík, který se nevyzná v lidech, je přesvědčený, že jeho představa o lásce je správná. Navíc si je jist, že mladý student a jeho vyvolená jsou opravdu zamilovaní, ale jak zjistíme v samotném závěru, doplatí na to svým životem, protože nezná lidskou chamtivost. Stejně nepřesnou představu o lásce má mladý student, který se v tomto příběhu zamiluje do krásné dcery svého profesora a naivně si myslí, že pouhá růže mu zaručí lásku. Nezajistí

mu nic, ba co více, student lásku úplně zapře. Přestane v ni věřit a rozhodne se žít úplně bez ní.

Pohádka *Oddaný přítel* nám ukazuje představu o ideálním přátelství, které skončilo pro zahradníka, jenž neviděl realitu, smrtí. Právě až ke smrti může jedince dostat představa, že žije v dokonalém přátelství a svazku. Natolik jsou opojení rozkoší a falešnou krásou, že na to velmi tvrdě doplatí. V představách o svém správném uvažování žije i ondatra, které byl příběh vypravován. Ta si z něj nevezme to poučení, které jí chtěla předat konopka, a nafoukaně se odporoučí pryč.

Dále je nezbytné zmínit pohádku *Podivuhodná rachejtla*. Už samotné přízvisko „podivuhodná“ je míněno zřejmě ironicky, jedná se pouze o rachejtlinu představu. Myslí si, že je perfektní, protože má slavné předky a proto, že dokáže vyvolat největší úžas při ohňostroji. Je tomu ale jinak. Doplatí na svoji mylnou představu, a tak díky sobeckosti skončí v rybníčku a vybuchne za denního světla. I tak odchází ze světa šťastná, protože si stále myslí, jak je dokonalá.

Stěžejní místo má tento motiv v pohádce *Mladý král*. Jde o mladíka, který žil v domě pastevce, ačkoliv to byl královský syn. Jak už tomu osud chtěl, narodil se princezně, která se zamilovala do cizince. Král byl proti jejich možnému svazku. Princezna umřela chvíli po chlapcově narození. Král jej nechal odvézt pryč. Na sklonku jeho života však pocítil nejspíše tíhu svého svědomí a chlapce povolal zpět. Ten má být zanedlouho korunován novým králem. Zpočátku bychom si mohli myslet, že ačkoli vyrůstal v chudých poměrech, měl by vědět, jak to na světě chodí. Jenže se nechal očarovat vzácnými předměty. „*Při jiné příležitosti ho několik hodin nemohli najít a po zdlouhavém pátrání byl objeven v komůrce jedné ze severních hlásek, jak zcela bez sebe hledí na řecký drahokam vybroušený do podoby Adónise. Byl přistižen, šuškal se, jak tiskne horké rty na mramorové čelo antické sochy, kterou vyhrabali na dně říčního koryta, když stavěli kamenný most, a která byla nadepsána jménem Hadriánova otrocka z Bithyniónu. Jindy strávil celou noc zkoumáním účinku měsíčního světla na stříbrnou podobiznu Endymióna.*“ (Wilde, 2007, s. 59) Do postavy se přímo vtělila Wildova mysl, která byla otevřena všem krásám světa, všemu kouzelnému a umělecky hodnotnému. Budoucí král si přitom neuvědomoval, že za tím vším stojí lidská práce, bolest a úsilí. Potom ale prožil tři pro něj hrůzné sny, kdy uviděl, že jeho představa krásných věcí se neshodovala s hrůzostrašným původem předmětů. Jak by také mohlo za něčím nádherným být něco tak zlého jako krev, zoufalství, hlad nebo i smrt? Přišel o všechny své iluze. Rozhodl se ale opět špatně, jelikož jeho představa byla taková, že se vzdá všeho krásného a lidé budou spokojeni. Proto chce

odložit krásné korunovační klenoty a roucho. Pomalu si touto volbou prosekává cestu do záhuby. Cestou do chrámu lidé projevují zášť nad jeho chudým šatem. Mladík je nešťastný, protože si myslel, že jen tak jim ulehčí od bolesti. Mýlí se. Jeho vrtochy živí jeho poddané. Dojde smutný do chrámu, kde vypráví své sny knězi. Ten praví: „*Můj synu, jsem již starý muž, prožívám zimu svých dnů a vím, že ve světě se děje mnoho zlého. Krutí loupežníci sestupují z hor, unášejí malé děti a prodávají je Maurům. Lvi číhají na karavany a napadají velbloudy. Divoká svině podupala obilí v údolí a lišky okousaly révu na vinici v kopci. Piráti se povalují na pobřeží, pálí rybářům čluny a kradou jejich sítě. Na soleninách žijí v proutěných chatrčích malomocní a ostatní je ze strachu obcházejí obloukem. Městy se toulají žebráci a stolují se psy. Můžeš to všechno sprovodit ze světa? Budeš spát s malomocnými a jíst s žebrákem? Měl by lev hlídat stádo a divoká svině poslouchat? Není stvořitel bídy moudřejší než ty? Proto tě nechválím za to, cos udělal. Vrať se do paláce, usměj se, oblékni si korunovační roucho a chovej se jako král. Já ti vložím na hlavu zlatou korunu a do ruky žezlo z pravých perel. Se sny si nelámej hlavu. Břímě tohoto světa je příliš těžké na bedra jediného člověka a jeho smutek jedno lidské srdce neunese.*“ (Wilde, 2007, s. 69) Mladík tomu nechce stále uvěřit, až sám Bůh ho obdaruje největšími dary a korunuje ho králem. Tím ho zachrání před smrtí.

Motiv představ o ideálním světě a realitě najdeme také v pohádkách *Dítě z hvězdy* a *O rybáři a jeho duši*. Chlapec je pohlcen představou o své jedinečnosti a kráse, kdy z ní ale velmi rychle procitne poté, co je zoškliven za prohřešek na matce a začne poznávat, jak to ve světě je. Vidí, jak je svět zlý a jak za své skutky musí pykat. Už jen tím, že byl krutý ke zvířatům a ti mu odmítají pomoci v hledání jeho matky. Nakonec dojde odpuštění a z chyb se poučí.

U rybáře jde především o jeho představu, že s láskou jeho mořské panny už bude vše dokonalé a nebude potřebovat nic jiného k životu. Potýká se s pokušením, kterému nakonec podlehne, a musí s tvrdou realitou bojovat. Boj nezvládne a umírá i se svojí láskou.

Protiklad představ a reality zažíváme v běžném životě všichni. Wilde je v této otázce velmi aktuální, protože snad každý jedinec se nechá nějakou svojí představou očarovat, až za to jednou zaplatí. Proto jde o jakýsi odkaz pro čtenáře, který nám předává přes své pohádky ve formě tohoto motivu. Sám autor v době vydání pohádek neví, že na svoji představu dokonalosti, na to, jak je hrdý na svoji osobnost, přesvědčen o své pravdě, jednou sám zaplatí pobytem v žaláři.

3. 2. 4 Motiv náboženství

Náboženské motivy – to je věc, kterou bychom u Wilda opravdu nečekali. Už jen kvůli jeho bohémství, novátorství či sexuální orientaci. Motivы náboženství se objevují jak v náznacích, tak přímo v ději, kde vystupuje Bůh jako postava, která zásadně ovlivňuje životy našich hrdinů. Tento motiv najdeme především v pohádkách: *Šťastný princ*, *Sobecký obr*, *Mladý král*, *Infantčiny narozeniny*, *Dítě z hvězdy*, *Rybář a jeho duše*.

Na konci pohádky *Šťastný princ* jsme svědky „božího“ hledání, kdy Bůh vyšle anděla, aby mu přinesl to nejvzácnější, co na světě najde. Anděl obletí svět a to nejvzácnější najde na smetišti, kde spolu spočinula vlašovička a ocelové srdce prince, které na rozdíl od sochy nešlo roztavit. Bůh za to anděla chválí. „*Vybral jsi správně,*“ pochválil ho Bůh, „*protože vlašovička mi bude zpívat v rajské zahradě a ve zlatém městě mne bude navždy chválit srdce Šťastného prince.*“ (Wilde, 2007, s. 15) Wilde nám prostřednictvím jednání Šťastného prince ukazuje pořekadlo, kdy čestný, obětavý a ke svému okolí uctivý člověk dojde až do nebeského paláce. Je to jedna z hlavních myšlenek, o níž jsou věřící lidé přesvědčeni.

Podobně v *Sobeckém obrovi* se nám zjeví Bůh, který v těle malého chlapce donutí obra k zamyšlení a zbaví ho sobeckosti. Zpočátku zlý obr, který děti vyhnal ze zahrady, je poté šťastný za jejich návrat. Oblíbí si malého chlapce, kterému pomůže na strom. Ten už se ale vícekrát neukáže. Po několika letech, to už je obr starý, ho zahlédne v rohu zahrady, kde je strom plný bílých kvítků. Běží k němu, ale uvidí ho zakrváceného. Chlapec má na dlaních a na nártách znamení hřebů. Obr se hněvá, vyptává se ho, kdo mu ublížil. Chlapec k němu promlouvá. Obr je pozván do jeho zahrady, která se jmenuje Ráj. Poté děti najdou mrtvé tělo obra obsypaného kvítky. Motiv ráje může symbolizovat už samotná obrova zahrada, která je krásná, pokud v ní jsou hodné, čisté děti.

Pohádka *Dítě z hvězdy* v sobě náboženský motiv ukrývá. Můžeme ho tam vidět, ale také nemusíme. Tak je tomu u každé Wildovy pohádky. Na konci příběhu vidíme, jak k dítěti přistupuje žebrák a žebračka – rodiče chlapce. Jakmile syn matce omyje nohy vlastními slzami a otcí pomůže v nouzi (dává mu peníz vždy, když prochází bránou), ocitá se před ním král s královnou, jež ho odvedli do paláce. Dá se spekulovat, že to byli jeho božští rodiče. A ti ho nechají panovat ve svém království - království nebeském.

Mladý král je dalším příkladem motivu náboženství. Najdeme ho v závěru, ale i před ním, kdy král, v chudém oděvu, mluví k lidu, že jsou si přece rovni a že po nich nemůže chtít, aby pro něj dřeli do úmoru. „*Copak bohatý a chudý nejsou bratři?*“ zeptal se král. „*Jsou,*“ řekl muž, „*a jméno bohatého je Kain.*“ (Wilde, 2007, s. 68) Po tomto se král

odebral do chrámu, kde vyhledal kněze, který ho měl korunovat a u kterého hledal pochopení. Nenašel. Utrápený král sklopil hlavu k modlitbě a hledal pochopení u Boha. A v té chvíli: „*A hle! Skrz barevné vitráže na něj dopadl kužel slunečního světla, jeho paprsky ho objaly a utkaly kolem něj zlaté roucho, mnohem skvostnější než to, které mu mělo přinést radost. Hrubá pasáčka hůl se obsypala květy lilií, bělejšími než pravé perly. Stál tam v královském rouše, brány ozdobeného chrámu se otevřely dokořán a z koruny křišťálové monstrance vytryskl čarovný, tajemný jas. Stál tam v rouše, chrám naplnil milost boží a kamenní svatí v nikách se pohnuli. Stál tam v královském rouše, zaburácely varhany, trubači zaduli do trumpet a chlapecký sbor začal zpívat. Lidé padli na kolena v posvátné bázni.*“ (Wilde, 2007, s. 70) Korunoval ho sám Bůh, za jeho soucit a úctu k druhým lidem.

V pohádce *O rybáři a jeho duši* najdeme také náboženský motiv. Rybář, který se chce zbavit duše, hledá nejprve pomoc u kněze. Ten ho však zapoví: „*Bůh s námi a zlé pryč! Pomátl ses, rybáři, nebo jsi ochutnal omamnou rostlinu. Duše je to neušlechtilejší z člověka a byla nám Bohem propůjčena, abychom s ní důstojně nakládali. Není drahocennější pokladu, než je lidská duše, a žádnou pozemskou věc s ní nelze srovnat. Má cenu zlata z celého světa a dražší než rubíny králů. A proto, můj synu, ten nápad hned pustíš z hlavy, protože je to hřích, pro který není odpuštění.*“ (Wilde, 2007, s. 111) Rybář ho ale neposlechl a potom, jako zbavený smyslů a ochrany Boha, se duše zbavil. Když ho duše opustila a po roce se k němu vracela, chovala se jako had z ráje pokoušející Evu s Adamem. Nakonec se duši pokušení vydařilo a rybář ji přijal zpět. Na nešťastném konci, kdy umřela mořská panna i rybář, je kněz nechal pohřbít v rohu zahrady bez náhrobku a bez kříže. Proklel moře a jeho lid. Po třech letech na boží svátek chtěl kněz promlouvat o božím hněvu, avšak byl najednou okouzlen krásou květin, které před ním ležely. Provedl úvodní obřad a poté hovořil o Bohu, který je láska. Vůbec netušil, proč o tom mluvil, ale dojal všechny kolem i sebe samotného. V sakristii se dozvěděl od ministrantů, že květiny natrhali v rohu zahrady, kde jsou pohřbeni dva milenci. Kněz se na druhý den vydal k moři a požehnal mu.

Wilde náboženskou symboliku v motivech vtěluje do postav, prostředí a vlastností. Obvykle se Bůh objeví v závěru příběhu, kde rozhodne o osudu hrdinů. Wilde tím dává najevo, že svůj život sami neovlivníme. Že se na jeho koloběhu můžeme jen podílet. Potvrzuje hlavní náboženské myšlenky o spasení, hledání víry, božích soudech a desateru, kterým by se měli všichni řídit a nesejít z cesty dobra. Avšak sám Oscar Wilde žil v pravém opak.

3. 2. 5 Motiv snu

Sen jako takový se v pohádkách objevuje nejen jako příběh, který prožíváme během spánku, ale i jako vzpomínky, příkrášlené představy a touhy bytostí nebo jejich vidiny budoucnosti. Jako reprezentanty tohoto motivu volíme pohádky *Šťastný princ*, *Slavík a růže*, *Mladý král* a *Podivuhodná rachejtle*. Najdeme je ale i v ostatních pohádkách. V každé totiž někdo o něčem „sní“.

Šťastný princ jen naznačuje motiv snu, který, jak je v úvodu řečeno, je vytvořený spíše představami a touhou malé vlaštovky, která si představuje, jak její sestry dovádějí v Egyptě. Vše vidí jako živé – vodopády, pyramidy a vypráví o tom princovi. Zároveň i sní, jelikož by si přála být tam s nimi. Je to tedy sen plný exotické přírody, tepla a blaha.

Slavík a růže se potýká i s tímto motivem, kdy mladý student sní o tom, jak proběhne jeho předání růže profesorově dceři a jak ona s ním bude potom tančit. Zvláštní je, že na nás nepůsobí z tohoto snu láska, ale spíš touha dosáhnout svého a zvítězit. Že ve finále studentovi nešlo o lásku, ale o to dívku jen získat.

I *Podivuhodná rachejtle* má sen, vidinu budoucnosti. Sobecká a rodem vznešená rachejtle, žijící ve svém oparu sebelásky, sní o tom, jak všichni budou žasnout, až vybuchne. Jakou krásu natropí. Nakonec tento sen nedojde naplnění.

Mladý král sní ze všech nejvíce. Zdají se mu tři osudné sny, které ovlivní jeho jednání. V prvním snu se dostává do nuzné místnosti, kde je tkalcovský stav, na kterém pracuje tkadlec. Kolem je hrůzný obraz vyhladovělých dětí a chudoby. Když král zjistí, že se v tomto prostředí šíje jeho korunovační roucho, šokovaný procitne. Při druhém snu se dostává na palubu lodi, kde otroci žijí nelidským způsobem a jsou nuceni lovit perly. Při sběru jeden z otroků utone. V závěru král zaslechne, že největší perla se zasadí do žezla. Opět se probudí. Naposledy usíná a dostane se do pralesa, kde pracují lidé ve vyschlé řece. Lakota a Smrt se o ně dohaduje. Všichni zemřou a král zjistí, že zahynuli kvůli rubínům pro jeho korunu. To má pak hlavní náboj pro další děj, který jsme analyzovali v předešlé kapitole. Sen v tomto případě byl spíše noční můrou, důležitou pro samotné vyvrcholení příběhu.

Motiv snu si Wilde vybral především jako zpestření. Usuzoval nejspíše proto, že lidem je sen blízký, ať v tom směru, že v noci při spánku je sen navštíví nebo jen sní o tom, čeho jednou chtějí dosáhnout. Díky tomuto motivu „polidštil“ hrdiny a přiblížil tak příběhy lidem.

3. 2. 6 Motiv obětavosti

Obětavost je jednou z vlastností, kterou nalezneme ve většině pohádek. Samozřejmě, že bychom v pohádkách našli více charakterových znaků, jež jsou v díle klíčové, ale my jsme si zvolili jako dvě silně působící vlastnosti obětavost a sobeckost.

Motiv obětování najdeme především v pohádkách *Šťastný princ*, *Slavík a růže*, *Oddaný přítel*, *Dítě z hvězdy* a *O rybáři a jeho duši*. Mohli bychom ale jmenovat i ostatní pohádky, protože tam se dá jisté obětování rovněž nalézt. Hrdinové se obětují pro lásku, pro přátelství, pro své děti nebo rodiče, ale také pro lepší svět. Nikdy se však nemluví o tom, že by se vědomě obětovali. Hrdinové jednají tak, jak to cítí, a až čtenář vidí, že se jedná o oběť.

V pohádce *Šťastný princ* sám princ obětuje svoji krásu a lesk bídě vlastního města. Doufá, že se lidé budou mít lépe, pokud budou mít něco cenného, co by mohli prodat a nakoupit si za to potřebné věci. Vlastní oběť ho dostane až k momentu, kdy strhnou jeho sochu a následně ji roztaví. Oběť byla zřejmě užitečná, přímo od autora se to však nedozvíme. Můžeme si to jen domyslet: „*Jeden po druhém loupala vlaštovka lesklé plíšky a socha Šťastného prince vypadala stále obyčejněji a hloupěji. Plátek po plátku pravého zlata odnesla chudákům a děti se zrůžovělými tvářemi si znova začaly hrát v ulicích. Už máme co jíst! volaly se smíchem.*“ (Wilde, 2007, s. 13) Princova oběť podle úryvku sklídila ovoce. Nejen princ se obětuje. Vlaštovka, která se s ním rozhodla zůstat, se vzdá svého života, aby mu byla nápomocná při roznášení pokladů lidem. Dělal mu i společníci, těšila ho. Nakonec ale umírá. Díky oběti, kterou jak vlaštovka, tak princ podstoupili, se dostanou do nebe.

Podstatně hůř skončil slavík ve *Slavíkovi a růži*, který se marně obětoval pro mladého studenta a jeho lásku. Při tvoření dokonalé rudé růže, kdy tiskl své srdce na trn růže, zahynul.

V *Oddaném příteli* zahradník Jan obětuje, co jen může. Nejprve svému „příteli“ obětuje svoji úrodu, kdy mu daruje květy, které by ale potřeboval prodat, a poté mu obětuje svůj čas, který by měl investovat do práce na zahradě a ne do otrokářské práce pro mlynáře. V závěru svým způsobem obětuje svůj život, když spěchá pro lékaře, který má zachránit mlynářova synka. Vše to dělá z nehynoucího přátelství. Jak je zmíněno výše, na Janově jednání se podílí i notná dávka hlouposti a naivity.

V dalším příběhu, *Dítě z hvězdy*, najdeme matku, která obětuje svoje dítě, aby mu zachránila jeho život na úkor utrpení, které jí to způsobí. Obětuje se pro něj a pak ho dlouhá léta hledá. Nalezne ho, ale její oběť není odměněná ničím jiným než zapření a

opovržením. Dále v příběhu ale dítě svoji matku hledá. Ve chvíli, kdy je odkoupeno kouzelníkem, kterému hledá tři mince a vždy je před odevzdáním dá chudému žebrákovi, obětuje svým způsobem život, jelikož ho podle všeho čeká smrt. „*Dej mi rudou minci, nebo zemřu. Dítě z hvězdy se nad ním slitovalo, podalo mu peníz a řeklo: Tvoje bída je větší než má. Ale srdce mu ztěžklo, protože vědělo, jaký osud je čeká.*“ (Wilde, 2007, s. 104) Nakonec je ale zachráněn, při vstupu do města ho všichni opěvují a vítají jako nového krále. Vše tedy skončí šťastně.

V pohádce *O rybáři a jeho duši* nalezneme hned několik forem obětavosti. Rybář nejdříve obětuje svoji duši, které se zbaví, aby získal svoji lásku. Neuvědomuje si ale, že tím pádem obětuje i své srdce, které celé věnuje své lásce a které se obežene hradbou lásky a to ho potom přivede do záhuby. Kromě srdce a duše obětuje i celý svůj pozemský život, který chce vyměnit za život pod mořskou hladinou. Jeho oběť není tak zcela zbytečná. Lásku získá, užívá si ji. Miluje. Ale právě tento cit ho později i sprovodí z tohoto světa.

Je vidět, že tento motiv se dá spojit jak s pozitivním dopadem na věc, tak negativním. A jak už jsme byli svědky v ostatních motivech, u Wilda převládá hlavně negativní dopad. Smrt, zármutek a neštěstí. Chce lidem dát najevo, že ne každá oběť je správná a šťastně zvolená.

3. 2. 7 Motiv sobectví

Sobeckost je druhou z motivových vlastností, která má své důležité postavení v charakteru postav. Nevyhne se jí ale ani antropomorfizovaná příroda a prostředí zámků, které k sobectví a panovačnosti neodmyslitelně patří. V souvislosti s tímto motivem budeme mluvit o pohádkách *Šťastný princ*, *Sobecký obr*, *Dítě z hvězdy*, *Oddaný přítel*, *Podivuhodná rachejtle* a *Infantčiny narozeniny*. V prvních třech případech se sobeckost změnila v laskavost, úctu a lásku. V dalších třech sobeckost přetrvávala. Hrdinové si ani takové vlastnosti nevšimli. Většinou sobeckost nazývali jinou vlastností. Ať už hrdostí nebo ohleduplností.

Ve *Šťastném princ* můžeme vidět přerod sobecké vlaštovky, která byla zamilovaná do rákosu a neustále se jí na něm něco nelíbilo, ve vlaštovku nesobeckou, která se obětuje pro prince. Spolu s ním tráví chvíle plné lásky, přátelství a radosti.

Sobeckého obr sice tuto nálepku již dostal, avšak i u něj došlo k velmi výrazné změně osobnosti. Obr, jenž se vrátil z cesty a našel ve své obrovské zahradě tlupu dětí, je sobecky vyhnal. Nechal kolem zahrady vybudovat zeď, aby tam už neměly děti přístup a

on byl obklopen klidem. V zahradě se mu ale usadily všechny nežádoucí přírodní živly a ty tam trávily celý rok, nehledě na roční období. Obr z toho byl nešťastný a unavený. Nechápal, proč rostliny na jaře nevykvetly a stromy nevypučely. Jednoho dne však meluzína a její bratři ustoupili, protože se do zahrady rozpadlou zdí dostaly děti. Obr byl nadšen. Vše rázem začalo kvést a obr je utíkal přivítat. Děti se lekly a utekly. Postupem času si děti obra oblíbily a obr si zamiloval je. Nechal strhnout zeď a každý den čekal na děti, které si po škole přicházely hrát. Za tento charakterový posun byl obdarován pozváním do zahrady jménem Ráj.

Třetím příkladem, kdy sobeckost zanikla, je pohádka *Dítě z hvězdy*. Chlapec z hvězdy vynikal nad ostatními dětmi vizáží a to mu dalo jistou dávku sobeckosti a namyšlenosti. „*Toto dítě bylo bílé a jemné jako opracovaná slonovina a jeho kudrny připomínaly prstence narcisu. Rty se podobaly rudým okvětním plátkům, oči měl jako fialky na břehu průzračné řeky a tělo jako narcisový stvol na louce, kam ženci nezabloudí. Zlým sluhou mu však byla krása. Zpychl a přivykl krutému a sobeckému chování.*“ (Wilde, 2007, s. 94 – 95) Není tedy divu, že se z něj stalo, co se z něj stalo. Osud mu dá tvrdou lekci. Pýcha a sobeckost ho zohavily a on si teprve poté uvědomil, jak se ke všem choval ošklivě. Ať už ke zvířatům v lese nebo ke své matce. Jeho cesta k laskavosti a odpuštění byla potom strastiplná, ale nakonec se šťastným koncem.

Infantčiny narozeniny ukazují sobeckost malé infantky, která je vychovávána v přepychu, bez matky. Otec o ni nejeví zájem a právě to má velký podíl na její povahové rysy. Při narozeninách dostává všechno kromě otcova času, který je jí odepřen. Není se tedy čemu divit. Ačkoli infantka celým příběhem proplová s elegancí a milou dětskou radostí z dárku a představení, v samotném závěru nám ukáže svoji necitelnost a sobeckost, kdy se vysměje ošklivému trpaslíkovi. Stane se z ní doslova malá bestie bez kousku citu v srdci, která jedná, jako by srdce ani neměla.

Mlynář v *Oddaném příteli* je dalším sobeckým hrdinou. Vykořisťuje lidi kolem sebe, vede jen hloupé, bezcenné řeči, kterým ale naivní žena a zahradník věří. Ublíží své sobeckostí ostatním, aniž by si to připustil, protože on je ten, kdo má vždycky pravdu. Označuje se za šlechetného a oddaného přítele a člověka. Musí být vždy po jeho a ne jinak. Doplatí na to, jak již výše zmiňujeme, zahradník Jan. Mlynář ani po jeho smrti na minutu nepřipustí, že by na tom, co se stalo, mohl mít nějaký podíl. I ondatra, která ztělesňuje zvířecí podobu mlynáře, žije dál ve svých dokonalých iluzích o své dokonalosti a nadále jedná sobecky. Příběh je dost krutou ukázkou sobeckosti lidí a jejího dopadu na lidské osudy.

Poslední případ sobeckosti můžeme nalézt v příběhu o *Podivuhodné rachejtli*. Sobeckost je stěžejním motivem pohádky. Rachejtle žije v představě, že ona je nejdokonalejší atrakce, pyšní se vzácnými předky. Její sebechvála působí až směšně, jelikož ostatní atrakce, ať už kateřinské kolo nebo římská svíce, naslouchají s podivem, jak o sobě samém dokáže někdo hovořit. Rachejtle je dokonce nařkne ze sobectví, když si chtějí vzít slovo a pokračovat v hovoru. „*Měl byste víc myslet na ostatní. Měl byste víc myslet na mě. Já na sebe myslím pořád a očekávám, že druzí udělají totéž. Tomu se myslím říká příchýlnost. Je to nádherná ctnost a já jí mám vrchovatě.*“ (Wilde, 2007, s. 39) Tímto nám Wilde dává naprosto absurdní obraz, který vystupňoval ironií. Rachejtle sebe samotnou dojde k slzám. Tím pádem nejde zapálit a nevybuchne. Ostatní ji sice nabádali k tomu, ať nepláče, že bude zkažená. Ona ale přijala slovo zkažená za vznešené a plakala dál. Na druhý den ji zřízenci hodí přes hradby. Plave po rybníčku, seznamuje se s novou společností a upovídánou žábou, kterou nesnese. Nepustí ji ke slovu a nakonec odplave. Rachejtle si pomyslí: „*To byla ale otravná osoba,*“ uleví si rachejtle, „*a nevyčválaná. Nesnáším lidi, co vykládají jen o tom, co oni zrovna, když by jim člověk rád sdělil něco o sobě. Tomu říkám sobectví a sobectví je odporné, zvláště pro člověka s mojí povahou, proslulou svou soucitností.*“ (Wilde, 2007, s. 44) Sama pro sebe si dál povídá na rybníčku svá moudra. Najdou ji chlapi a chtějí s ní přiložit do ohně. Rachejtle nakonec vybuchuje. Za denního světla, kdy ji nikdo nevidí. Ani chlapi, jež usnuli, a její život a hlavně jeho konec byl úplně marný. Mohla si za to sama.

Wilde sobeckostí reaguje na život společnosti, která je podle jeho mínění sobecká až hrůza. Sobeckost, jak jsme viděli, může mít různý konec. My bychom si z pohádky měli vzít především poučení a sobeckosti se obloukem vyhnout.

3. 2. 8 Motiv smrti

Smrtí končí většina z devíti pohádek. Motiv smrti můžeme spatřit v obrazech již během čtení. Ať už to jsou symboly nebo jen náš vnitřní pocit, který z toho, co se v knize odehrává, dostáváme. Ve střepinách příběhu je vidět fakt, že smrt je na každém kroku a že každé chybné rozhodnutí může smrtí skončit.

U *Šťastného prince* tušíme, že s ohledem na společnost se princova socha znelíbí a bude zničena. K princovi přichází smrt v okamžiku, kdy mu puká jeho srdce. U nohou mu umírá přítel - vlaštovka. U vlaštovky z logického důvodu může čtenáři dojít, že přece nemůže zimu přečkat. Až do konce příběhu doufá, že v pohádce se může vše. To ale není

případ Wildových pohádek. Proto často tato smrt čtenáře dojme k slzám a zaryje se jim do paměti.

Pohádka *Slavík a růže* ukazuje slavíkovu smrt se vznešeným cílem pomoci. Smrtí nemusí být jen faktická smrt. Obrazně umírá hlavně naděje a víra v lásku. Láska umírá v mladíkově mysli a není pro ni cesta zpět. Smrt nám zde symbolizuje i moment, kdy se zastavil čas ve chvíli dokončení krásného květu růže. V neposlední řadě umírá i růže, která je odhozená na cestě.

Sobecký obr dojde ve svém závěru ke smrti ve chvíli, kdy ještě před samotnou smrtí přijde k obrovi malých chlapec, kterému jednou pomohl na strom a nabídne mu posmrtný život v jeho zahradě. Už jen fakt, že se chlapec objevil na začátku, kdy se obr změnil v milou bytost, a pak až ve chvíli, kdy byl stár, může naznačovat, že tento návrat bude symbolizovat smrt.

Oddaný přítel zahradník Jan umírá jako oběť vlastní naivity a hlouposti. V příběhu nám smrt symbolizuje cesta bouří, kdy je čtenáři jasné, že má něco zlého očekávat. Vyvrcholení má hořkou příchut', neboť čtenář v podstatě nemůže Jeníka ani politovat, protože si za smrt mohl sám.

Od začátku příběhu je zřejmé, že v *Podivuhodné rachejtli* se čeká na smrt, kterou symbolizuje velký třesk, výbuchy a aplaus. V případě naší rachejtle tomu tak není, ačkoliv to sama očekávala. Umírá sama bez úžasu, který chtěla vyvolat.

V pohádce *Dítě z hvězdy* motiv smrti není nijak výrazně znát do chvíle, kdy chlapec hledá mince pro kouzelníka a daruje je malomocnému. Tento dar a oběť, kterou tím učiní, symbolizuje smrt.

Výrazněji se motiv ukazuje v pohádce *Mladý král*, kde smrt i přímo vystupuje. Některé symboly smrti najdeme ve snech, jiné před korunovací. Ve snech na každého čtenáře dýchá smrt už jen z atmosféry snu. Když se ocitneme na lodi, nad kterou létají krkavci, můžeme smrt očekávat v mžiku. A také se objeví. Zde nám ji symbolizují ti krkavci. V následujícím snu Smrt vystupuje spolu s Lakotou. Ty sledují hledače rubínu, které si chce Smrt vzít. Lakota si je přivlastní a dát je nechce. Smrt se chce nechat uplatit zrnkem, ale to jí Lakota nedá. Proto Smrt přiřzene nejprve zimnici, poté vyvolá horečku a nakonec vytvoří mor a všichni hledači zemřou. Wilde nám ukazuje situaci, jak si s námi dokážou lidé na vyšších místech pohrávat a vše zničit jen kvůli obyčejnému zrnku. Tentokrát je vtělil přímo do postav Lakoty a Smrti. Ve všech snech je smrt ukrytá v chudém prostředí, vyprahlé pustině i otrokářství. Smrt zde vystupuje i ve spojení s motivem náboženským, kdy je král označen za Kaina, tedy bratrovraha. V poslední

situaci se motiv smrti promítne do ozbrojených rytířů, jež chtějí nástupce na trůn zabít. Ale jak už víme, zasáhne boží síla.

V *Infantčinyh narozeninách* autor popisuje, jak umírala infantčina matka. Utrpení, které její smrt způsobila králi a jaké mu stále její ztráta působí. Manželku nenechal pohřbít, ale dal ji do skleněné rakve, která je uložena ve věži, kam král neustále chodí a sleduje krásu své choti. Smrt je tu symbolizovaná i ve dvou postavách, a to Velkého Inkvizitora španělského a králova bratra Dona Pedra z Aragonie, kteří se chopili role soudců a zároveň katů ve společnosti. Pronásledují občany, a kdo se jim znelíbí, toho si smrt vezme.

V pohádce *O rybáři a jeho duši* se motiv smrti promítá do situace, kdy se rybář chce své duše zbavit a to je cosi nemyslitelného až nezákonného. To čtenáři dá první podnět k tomu, že to s ním neskončí dobře. Na cestě za zbavením se duše se zúčastní sabatu, kde smrt symbolizuje sám ďábel, před kterým ale rybář ve strachu automaticky promluví božím jménem. Smrt pronásleduje i rybářovu duši, která byla donucena ho opustit, a to přímo postavou smrtky. Ta ho sleduje na každé cestě a bere s sebou lidské životy. Duši pomáhá získat zpět rybářovo tělo a srdce. To ona mu radí, kam se vydat, co získat, s kým se dát dohromady. Nikde to není přímo napsané, ale jelikož duše před závěrem příběhu říká, že se jí zalíbilo zlo, dá se odhadnout, že smrtka v tom má prsty a s radostí si bere mrtvé, které díky rybářovi a jeho duši získá. Vše vyvrcholí smrtí krásné panny, kdy se z moře ozve podivný zvuk a po něm následuje velká vlna vzteku, kterou vyvolá mořský vládce a zahubí rybáře.

Motiv smrti mohou tedy zobrazovat všelijaké symboly, které od pradávna se smrtí nějak souvisí. Většina spisovatelů motiv smrti ve svém díle používá a v pohádkách se to samo nabízí. Jen bývá častější, že smrt většinou potrestá zlo, u Wilda tomu tak ale není. To už snad nikoho nepřekvapí. Smrt je podle něj nejspíše stejná osudová hračka jako Bůh, když jejich prostřednictvím řeší závěr příběhu. Pro Wilda je to i dokonalý prostředek, jak překvapit a ohromit čtenáře převratem v ději, nebo ho napínat, zda vše skončí, jak čtenáři očekávají, tedy špatně.

4 Další prvky v pohádkách

Jak bylo již dříve zmíněno, Wilde byl estét, obdivovatel krásy a umění. Zároveň se proslavil svým zásadním postojem proti anglické společnosti. Toto okouzlení se promítlo i do pohádek, které tím vším získaly silnější náboj a zesílil se i finální pohled čtenářů na dílo. Krátce si tedy připomeneme vše, co má něco společného s krásou, uměním, přírodou, exotikou nebo společností.

4.1 Krása a umění

Krásu a umění najdeme v prostředí, kde se hrdinové pohybují, ve věcech, které je obklopují a především i ve vizáži hrdinů. V pohádce *Mladý král* Wilde barvitě popisuje všechny honosné předměty, které má princ ve svém paláci. Popisuje jejich krásu a z celkového projevu je znát, že je velkým uměleckým nadšencem. Mladého krále oblékne do vzácného roucha a dá mu mocné předměty, jež ještě zesílí krásnou a působivou atmosféru náležící ke korunovaci.

Pokud si připomeneme pohádku *Infantčiny narozeniny*, tak zde v protikladu krásy a ošklivosti proti sobě stojí krásná, nevinná a něžná infantka spolu s ošklivým trpaslíkem, zamilovaným do její krásy. Až ve vyhoceném postavení je tu načrtnuta trpaslíkova ošklivost: „*Byla to příšera, nejměšnější zrůda, jakou kdy viděl. Neměla obvyklý lidský tvar, byla shrbená, údy zkroucené, příliš velká svěšená hlava a hřívá černých štětín.*“ (Wilde, 2007, s. 87) Zde se stalo trpaslíkovi osudným zrcadlo, které se často stává pro mnohé měřítkem krásy. Mohou to být ale dost často i oči jiných lidí, kteří si troufají polemizovat o kráse druhých a poté je odsoudit, když krásní nejsou. Trpaslíka nesoudili pouze jeho nebo lidské oči, ale také oči celé zahrady, které se na něj dívaly doslova skrz prsty. Vyháněly ho ze zahrady a ohrnovaly nad ním nos. Zcela jasně zde vidíme, jak ironicky Wilde popsal situaci, jak se na jinakost trpaslíka dívá celá společnost. V pohádce o *Dítěti z hvězdy* je krása a ošklivost lidské tváře v jedné postavě, kdy se z krásného chlapce stane odporné stvoření a tím je potrestán. Jakmile si zaslouží odpuštění, je opět krásný. Krása tedy v pohádkách patří lidem i věcem.

Krásu je znát i v lidském nitru, kdy se často v pohádkách setkáme s tím, že zjevem krásný jedinec je uvnitř necitelný a zlý a naopak. Je tomu tak u infantčina trpaslíka i dítěte z hvězdy. Vnitřní krása má spoustu dalších podob - obětavost, nesobeckost, spolehlivost, oddanost, přátelství a lásku, o kterých je toho již spoustu napsáno v jiných kapitolách.

A poslední věc – krása jde velmi často ruku v ruce s uměním, ačkoliv ne každý nějakou uměleckou věc považuje a krásnou. Je to právě věcí názoru a osobnosti člověka, na což Wilde upozorňuje v celém díle.

4.2 Příroda a exotika

Tyto dva prvky jsou úzce spjaté se znakem autorské pohádky. Wilde se do popisu přírody a exotických místu pustil s opravdovou vervou. Tato místa dost často využívá k navození tajemné, krásné nebo uvolňující se atmosféře.

S přírodou se setkáme v každé pohádce. Ať už ve formě zahrad, parků nebo rostlin. Jsou jasným prostředkem navození krásy a atmosféry pohádkového prostředí. Obvykle zakrývají hrůzu pohádkového děje. Wilde přírody – zvířat a rostlin, využívá jako prostředek, do kterého převtělí postavy z dobové společnosti. Dále už jen ironickým komentářem vypráví jejich názory, filozofie další věci, které zesměšní. Příroda ale v neposlední řadě představuje i samu sebe v plné kráse.

Exotika k autorské pohádce už neodmyslitelně patří a Wilde ji využívá jako tajemný prvek, když čtenáře zavede do míst neznámých. Čtenáři jsou potom okouzleni jeho popisem a díky tomu mohou snít o tom, zda skutečnost odpovídá popisovanému. Pokud si to ale převedeme na současnost, nemají všechny exotické motivy takový vliv. Například, když vlaštovka ve *Šťastném princí* vypráví o Egyptě, kde dnes již každý druhý byl. Tím jen zdůrazníme fakt, že dříve exotika, jež v pohádkách je, působila mnohonásobně víc než dnes. Současné čtenáře připoutá možná jen ta to nadšení, které vyplývá z vyprávění.

4.3 Společnost

Kritiku a zesměšnění společnosti objevíme v každém Wildově díle. Snad i sám autor je společností posedlý. Jeho nesouhlas nemůže přehlédnout ani ten nejnezaujatější čtenář. Je tedy jasné, že kritiku neopomenul zahrnout i do pohádek.

Ve *Šťastném princí* se se společností setkáme přímo v ději, kde vystupuje sám starosta města a jeho radní, kteří mu nadbíhají. Nechají strhnout sochu prince, protože není krásný. Neblýská se ani, zlatem ani rubíny, a proto chtějí na jeho podstavec dát sochu někoho jiného. A proč ne hned starosty? To je první příklad kritiky, kdy společnost není s něčím spokojená, zlikviduje to a nezapomene přitom myslet na vlastní prospěch a slávu.

Další skrytou kritiku nalezneme v pohádce *Oddaný přítel*, kde Wilde přirovnává společnost na kalném rybníku ke společnosti jeho doby. Poukazuje na sobeckost, nepochopení a domýšlivost. Zkrátka na všechny vrtochy společnosti. Zcela zřetelně vidíme Wildův postoj.

Dále můžeme zmínit i povýšenecké postavení infantky, kterou ani tak Wilde nezesměšňuje, jako spíše přímo ukazuje na nebezpečí, jímž nám vyšší společnost hrozí. Po boku infantky stojí i dva důležití muži ztělesňující hrůzu doby – velký inkvizitor a panovník z Aragonie. V této pohádce je ale společnost zobrazena i na společenském uspořádání rostlin v zahradě, které tam rozhodují o vyhnání ošklivého trpaslíka. Ukazuje nám to situaci, kdy vidíme, jak se společnost vypořádává s tím, co nechce, a jak přitom dovede být krutá.

Pohádka o *Podivuhodné rachejtli* se odehrává celá ve společnosti, sice zde jsou to rachejtle a jiné ohňostrojoyé předměty, ale o to více je to pro společnost výsměch, když anglickou smetánku Wilde vtělí do předmětu, jenž má jen potěšit a ztratit se.

Kritika společnosti u Oscara Wilda je z našeho pohledu nevyhnutelná a zcela hmatatelná ve všech pohádkách. Ztělesňuje ji jak příroda, tak i samotní představitelé vyšší společnosti (králové, starostové atd.). Pokud bychom měli dále rozebírat jen její místo ve všech příbězích, stačilo by to na další práci. Proto je vše načrtnuté jen pro představu, kterou si čtenář může dokončit sám po přečtení všech pohádek a zcela jistě bude s naším názorem souhlasit.

Závěr

V práci s názvem *Klíčové motivy v pohádkách Oscara Wilda* bylo naším cílem interpretovat a analyzovat motivy v pohádkách, jež vytvořil Oscar Wilde. Pohádky Oscara Wilda jsou velmi oblíbené nejen u dětí, ale i u dospělých. Za nejznámější pohádky, které si lidé nejčastěji vybaví, považujeme pohádky *Šťastný princ* nebo *Slavík a růže*. To ale nesnižuje kvalitu těch ostatních pohádek, které jsou stejně zajímavé jako dvě zmíněné. Ze všech pohádek byly zvoleny stěžejní motivy a ty jsme mohli dále více rozebírat. Neopomněli jsme ani život Oscara Wilda, jeho dílo a postavení pohádek v kontextu jeho díla. Podrobněji se zaměřujeme na specifika autorské pohádky a specifika samotných pohádek Oscara Wilda. Nevynechali jsme ani další spisovatele, jež tvořili autorské pohádky a pokusili jsme se o drobné srovnání tvorby Oscara Wilda a Hanse Christiana Andersena.

Práce by se dala rozdělit do dvou částí. V první části se věnujeme teoretickému zkoumání života a díla Oscara Wilda. Rozebíráme teorii pohádek, které obsahují definování pojmu autorská pohádka, specifika pohádek Oscara Wilda a také zmiňujeme ostatní spisovatele autorských pohádek.

Druhá část začíná definováním pojmu motiv, ale dále již směřujeme práci k praktickému rozebírání motivu, které jsme si předem zvolili. Vybrané motivy jsou stěžejní a podílejí se na celé výstavbě díla. Od motivu lásky a snu až po motiv sobectví a smrti. Samotná práce potom spočívala v rozebírání pohádek, které jsme analyzovali a vyhledávali motivy. Poté jsme si uspořádali vybrané motivy a na jejich základě jsme dále přímo jeden motiv interpretovali pomocí pohádek, ve kterých se motiv objevil. Takto jsme postupovali u všech osmi motivů, které byly stanoveny. Nežřídko jsme se setkali s tím, že několik námětů najednou bylo v jedné pohádce a nebylo možné je opomenout. Proto se může stát, že při interpretaci dojde k tomu, že bude naznačen další vývoj pohádky, která ale již spadá pod jiný motiv. Po analýze motivů jsme věnovali poslední kapitolu prvkům, které souvisí s osobností Oscara Wilda a se znaky autorské pohádky. Byly to především prvky krásy, umění, exotiky a společnosti. Poslední jmenovaný motiv by se mohl stát tématem další bakalářské práce věnující se právě vnímání společnosti pohledem Oscara Wilda.

V práci jsme se opírali zejména o tištěnou literaturu. Pracovali jsme primárně s pohádkami, ale pro zpracování dalších kapitol nám posloužily doslovy z různých vydání pohádek, sepsané životopisy Oscara Wilda a literatura zabývající se teorií pohádek.

Výsledná práce může být užitečná všem zájemcům o literaturu pro děti mládež, o teorii pohádek a zájemcům o život a tvorbu Oscara Wilda. Práce může ale sloužit k dalšímu zkoumání pohádek Oscara Wilda.

Seznam použité literatury

1. BERAN, Zdeněk. Slovo o pohádkách Oscara Wildea. In WILDE, Oscar. *Šťastný princ a jiné pohádky*. Přeložil NOVÁK, J. Z. 1. vyd. Praha: Slovart, 1997. ISBN 80-7209-049-6. Strana 5-8.
2. b.j. *Oscar Wilde: 16. 10. 1854-30. 11. 1900*. 1. vyd. Znojmo: Městská knihovna Znojmo. ISBN není. Signatura VKOL: 2-013.211.
3. BRUKNER, Josef. *Větší poetický slovník*. 1. vyd. Praha: Klub přátel poezie, 1968. ISBN není. Signatura VKOL: 441.465.
4. ČAPEK, Karel. *Marsyas čili na okraj literatury*. 4. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1971. Strana 111-123. ISBN není. Signatura VKOL: 464.362.
5. ČEŇKOVÁ, J. a kolektiv. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-095-X.
6. LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem. Výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. 1. vyd. Jinočany: H & H, 2002. ISBN 80-7319-020-6.
7. MOCNÁ, D. a kolektiv. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X.
8. PROCHÁZKA, M. Oscar Wilde. In Kolektiv autorů. *Slovník spisovatelů*. 1. vyd. Praha: Libri, 1996. Strana 703-707.
9. PYTLÍK, Radko. Oscar Wilde. In MACURA, V. a kolektiv autorů *Slovník světových literárních děl. 2. díl (M-Ž)*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1988. Strana 374-375. ISBN 80-207-0960-6.
10. SLADOVÁ, J. Oscar Wilde. In ŘEŘICHOVÁ, V. a kolektiv autorů. *Literatura pro děti a mládež anglicky mluvících zemí*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2008. Strana 479-481.
11. STŘÍBRNÝ, Zdeněk. *Dějiny anglické literatury 1. a 2. svazek*. 1. vyd. Praha: Academia, 1987. ISBN není. Signatura VKOL: 552.180.
12. TOMSKÝ, Alexander. *Moudrost a vtip Oscara Wildea*. 1. vyd. Praha: Leda, 2008. ISBN 978-80-7335-152-6.
13. VANĚČEK, Arnošt. Doslov. In WILDE, Oscar. *Šťastný princ a jiné pohádky*. Přeložil Vaněček, Arnošt. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1959. ISBN není.
14. WILDE, Oscar. *Šťastný princ a jiné příběhy*. Přeložila CUKROVÁ, Markéta. 1. vyd. Praha: Andrej Šťastný, 2007. ISBN 978-80-86739-32-8.

Internetové odkazy:

15. URL: <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/pohadka>> [cit. 2011-04-22].
16. URL: <<http://www.cmgww.com/historic/wilde/>> [cit. 2011-04-22].

Anotace k bakalářské práci

Název práce

Klíčové motivy v pohádkách Oscara Wilda

Název v angličtině

Key motives of Oscar Wilde's fairy tale.

Anotace /krátký popis práce/

Bakalářská práce se zabývá interpretací klíčových motivů, které se objevují v pohádkách Oscara Wilda. Cílem práce bylo vytvořit koncept všech motivů a zkoumat jejich postavení v pohádkách. Bakalářská práce také obsahuje životopisné informace o Oscaru Wildovi a o jeho díle. Dále mapuje problematiku autorské pohádky, její specifika, specifika pohádek Oscara Wilda a v náznacích srovnává pohádky Oscara Wilda a Hanse Christiana Andersena.

Klíčová slova

Oscar Wilde, literatura pro děti a mládež, anglická literatura, pohádka, motiv, láska, přátelství, sen, smrt, náboženství, společnost

Anotace v angličtině

The thesis deals with interpretation of key motives that appears in Oscar Wilde's fairy tale. The aim of the thesis was to create concept of all motives and search their place in fairy tales. The bachelor thesis also includes biographical information about Oscar Wilde and his publication. Then, it surveys problems of author's fairy tale, its specification, specification of Oscar Wilde's fairy tale and compares in point of view fairy tales of Oscar Wilde and Hans Christian Andersen.

Anglická klíčová slova

Oscar Wilde, literature for kids and youth, English literature, fairy tale, motive, love, friendship, dream, death, religion, society

Rozsah práce /zapsat poslední číslovanou stranu ve formě XX s./

43 s.